Peygamberlerin Davetinin Anahtarı

[Türkçe]

مفتاح دعوة الرسل

[اللغة التركية]

Abdulmelik el-Kasim

عبد الملك القاسم

Terceme eden : İsmail Yaşa

ترجمة : إسماعيل ياشا

Rabva Semti İslâmî Dâvet Bürosu-Riyad

المكتب التعاوني للدعوة وتوعية الجاليات بالربوة بمدينة الرياض

2009 -1430

islamhouse.com

Önsöz

Hamd, ortağı olmayan tek Allah'adır. Nebimiz Muhammed'e, ailesine ve tüm sahabilerine salât ve selam olsun.

Nefislerin terbiye edilmesi ve arındırılması insanlardan bir çoğunun ihmal ettiği önemli bir iştir. İyiliğin yayılıp doğru yola koyulanların çok olmasına rağmen bazıları doğruyu bulmak ister ama bulamaz, ana caddeyi arar ama onu kaybeder. Şeytan onları avucuna almış, üzerine bindiği bir vasıta haline getirmiştir. Onları; riyâ, gösteriş ve kendini beğenmişliğin karanlığında sürükler. Konunun önemi ve tehlikesi nedeniyle bildiklerimi derlemeye karar verdim. Konuyu tam olarak ele aldığımı iddia etmiyorum. Kendim ve müslümanlar için hayırlı olacak bir şeyi sevmem ve az da olsa gösterdiğim gayret benim için yeterlidir.

Elinizdeki "Peygamberlerin Davetinin Anahtarı" isimli bu kitap, "Onlar Nerede, Biz Neredeyiz?" silsilesinin onyedinci kitabıdır.

Allah, sözlerimizde ve davranışlarımızda ihlas ile hareket etmeyi nasip etsin. İbadetlerimizi, içerisinde riyâ ve gösteriş bulunmayan, doğru ve rızası için yapılmış ibadetlerden eylesin.

Allah; nebimiz Muhammed'e, ailesine ve tüm sahabilerine salât ve selam eylesin.

Abdülmelik b. Muhammed el-Kâsım[1]

[1] Abdülmelik b. Muhammed el-Kâsım, Peygamberlerin Davetinin Anahtarı.

İhlas

İhlas, şüphesiz ki dinin gerçek anlamıdır. Peygamberlerin davetinin anahtarıdır. Allah Teâlâ şöyle buyurur: ***(Onlara ancak, dini yalnız O'na has kılarak ve hanifler olarak Allah'a kulluk etmeleri emrolunmuştu)***[2]

Allah celle ve alâ yine şöyle buyurur: ***(Dikkat edin! Halis din yalnız Allah'ındır)*** [3], ***(O, hanginizin daha güzel amelde bulunacağını denemek üzere ölümü ve hayatı yaratandır)*** [4]

Fudayl b. Iyad şöyle der: "En güzel amel, en çok ihlaslı ve doğru olanıdır". "Ey Ebâ Ali! En çok ihlaslı ve doğru olanı hangisidir?" derler. Şöyle der: "Yapılan amel, ihlas ile yapılır fakat doğru yapılmaz ise kabul olunmaz. Doğru bir şekilde yapılır fakat ihlas ile yapılmaz ise, hem doğru bir şekilde hem de ihlas ile yapılana kadar, yine kabul olunmaz. İhlas ile yapılan amel, Allah için yapılandır. Doğru amel ise, sünnete uygun yapılandır." Sonra, Allah Teâlâ'nın şu kavlini okur: ***(Kim Rabbine kavuşmayı ümit ediyorsa, salih amel işlesin ve Rabbine ibadette kimseyi ortak koşmasın)*** [5]

Allah Teâlâ şöyle buyurur: ***(Doğru olarak yüzünü Allah'a teslim edenden din bakımından daha güzel kim olabilir?)*** [6]

İbni Kesir şöyle der: "Yani, amelini Rabbi azze ve celle'nin rızası için, inanarak ve karşılığını O'ndan bekleyerek yapar."[7]

Yüzün teslim edilmesi, niyetin halis olması ve amelin Allah için yapılmasıdır.

Doğru olarak yapmak ise, Allah Rasulü sallallahu aleyhi ve sellem'e ve sünnetine tâbi olmak demektir.

Allah azze ve celle'nin rızasından başka bir niyetle amel işleyenlere gelince; Allah onlar hakkında Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurur: ***(İşledikleri amellerin önüne geçip onları havaya saçılmış toz zerreleri (gibi değersiz) yaparız)*** [8] Bu ameller, sünnete uygun yapılmayan veya Allah rızasından başka bir gaye için yapılan amellerdir.[9]

Ebu Hureyre radıyallahu anh, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu rivayet eder: **"Allah Teâlâ buyurur ki: Ben, kendisine şirk koşulanlar**

---

[2] 98/el-Beyyine/5
[3] 39/ez-Zümer/3
[4] 67/el-Mülk/2
[5] 18/el-Kehf/110
[6] 4/en-Nisâ/125
[7] İbni Kesir Tefsiri (1/560)
[8] 25/el-Furkân/23
[9] Medâricu's-Sâlikin (sf.93)

arasında şirkten en çok müstağni olanım. Kim bir amel işler de o amelinde bana başka birini ortak koşarsa, onu şirkiyle başbaşa bırakırım." [10]

Allah Rasulü sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurur: **"Riyâ ile (yani gösteriş için) namaz kılan şirk koşmuştur. Riyâ ile oruç tutan şirk koşmuştur. Riyâ ile sadaka veren şirk koşmuştur."** [11]

Ömer ibnu'l-Hattâb radıyallahu anh'tan şu rivayet edilir: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i şöyle derken işittim: **"Ameller niyetlere göredir ve herkes için ancak niyet ettiği vardır. Kimin hicreti Allah'a ve Rasulü'ne ise, onun hicreti Allah'a ve Rasulü'nedir. Kimin de hicreti elde edeceği bir dünyalık ya da evleneceği bir kadın içinse, onun da hicreti kendisi için hicret ettiği şeyedir."** [12]

İhlas, imanın tarifine dahil olan kalbin amelleri içerisinde en önemli olanıdır. Hatta genel anlamda, kalbin amelleri diğer âzâların amellerinden daha önemlidir.

Şeyhulislam İbni Teymiyye rahimehullah kalbî ameller hakkında şöyle der: Kalbî ameller, imanın esaslarından ve dinin temel kaidelerindendir. Allah'ı ve Rasulü'nü sevmek, Allah'a güvenmek, dini yalnız Allah'a has kılmak, O'na şükretmek, Allah'ın hükmüne sabretmek, O'ndan hakkıyla korkmak ve ümit etmek gibi... Bu amellerin hepsi, imamların ittifakıyla bütün insanlar üzerine vaciptir.[13]

Alimlerden biri, ihlasın önemi ve değerinin büyüklüğü dolayısıyla şöyle der: "Keşke, fakihlerden bir kısmının, insanlara ibadetlerindeki gayeyi öğretmekten başka bir işi olmasaydı. Niyet ile bağlantılı amelleri öğretselerdi. Çünkü, insanların bir çoğuna ne olmuşsa ancak bu konudaki bilgisizlikleri nedeniyle olmuştur."

Allah'ın; kendisiyle insanlara fayda verdiği ilim dahi, şayet sahibi ilim talebi ve o ilmin başkalarına aktarılması esnasında, Allah azze ve celle'nin rızasını gözetmede samimi değilse Rasülullah sallallahu aleyhi ve sellem'in lisanıyla Kıyamet Günü karşılaşacağı ceza ile tehdit edilmiştir. Rasülullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurur: **"Allah azze ve celle'nin rızası istenilen bir ilmi ancak dünya nimetlerinden birini elde etme maksadıyla öğrenen kimse Kıyamet Günü cennetin kokusunu duymaz."** [14]

Allah azze ve celle sırlara ve nefislerde gizlenenlere vâkıftır. Şekillere ve zenginliğe bakmaz. Çünkü O, ihsan sahibi ve nimetleri verendir. Fakat göğüslerde taşınan Allah'a imana ve peygamberliği tasdike, bu doğrultuda yapılan amele bakar.

---

[10] Müslim
[11] Ahmed; Müsned
[12] Buhari-Müslim
[13] Mecmuu'l-Fetâvâ 10/ 5
[14] Ebu Dâvud

Ebu Hureyre Abdurrahman b. Sahr radıyallahu anh'tan şu rivayet edilir: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurur. **"Şüphesiz Allah, cisimlerinize de şekillerinize de bakmaz; fakat kalplerinize ve amellerinize bakar."** [15]

Bu konuyla alakalı hadisler çoktur. Genel olarak, nefsin hoşlandığı ve kalbin meylettiği dünyevi çıkarlardan biri –az ya da çok – bir amelle bağlantılanırsa o amelin saflığını giderir ve ondaki ihlası ortadan kaldırır. İnsan çıkarları ile bağlantılıdır, şehvetlerine düşkündür. Kısa zamanda elde edeceği çıkarlardan ve paylardan uzak bir davranışı ve ibadeti oldukça azdır.[16]

Riya; kişinin bir ameli bir şekil üzere yaptığını göstermesidir. Oysa kalbinde başka bir şekil gizlemektedir. Bu kimse kötülenmeyi ve cezayı hak etmiştir. Ancak niyetinin Allah Teâlâ için halis olduğu şeylerde ona sevap vardır.

Hafız İbni Hacer şöyle der: "Riyâ; ibadeti insanlara göstermek amacıyla aşikar olarak yapmaktır. İnsanlar bu ibadet dolayısıyla ona övgüde bulunurlar."

Riya ile süm'a (işittirme) arasındaki fark şudur: Riya; namaz, sadaka gibi görünen ameller içindir. Süm'a ise; kıraat, vaaz, zikir gibi işitilenler içindir. Yapılan bir amel hakkında konuşmak da süm'aya (duyurmaya) girer. Bu ise sahili olmayan bir deniz gibidir, kurtulan azdır. Ameli ile Allah rızasından başkasını isteyen ya da bir şeyi Allah'tan başkasının rızası niyetiyle yapan ve karşılığını ondan bekleyen bu niyetinde ve isteğinde şirk koşmuştur. İhlas; kişinin, sözlerini ve fiillerini, istek ve niyetlerini Allah'a has kılmasıdır.[17]

Bil ki; her şeye başka bir şeyin karışması düşünülebilir. Başka bir şeyin karışmasından arınıp saf bir halde olunca ona "halis" adı verilir. Samimi ve halis davranış da "ihlas" olarak adlandırılır.[18]

Denilir ki: İhlas, kulun amellerinin gizlide ve aşikarda aynı düzeyde olmasıdır. Riya ise aşikar olarak yaptığı amelin gizli olarak yaptığından daha iyi olmasıdır. İhlasta samimiyet, gizli olarak yaptığı amelin aşikar olarak yaptığından daha iyi seviyede olmasıdır.

Denilir ki: İhlas, sürekli Allah'ı düşünerek insanların görmesini akıldan çıkarmaktır. Aslında yapmadığı bir davranışı insanların beğenisi için yapan Allah'ın gözünden düşer.[19]

Riyâkarların davranışları beş kısımda toplanır. Bu kısımlar; kişinin, insanların beğenisi için takındığı tavırların birleştiği noktalardır.

Birinci kısım: Dinde, beden ile yapılan gösteriş: Bu, zayıflık ve bitkinlik gösterisiyle olur. Bu şekilde; ibadetinin çokluğu, din konusunda üzüntüsünün büyüklüğü ve ahiret

[15] Müslim
[16] el-İhyâ (4/400)
[17] Hâşiyetu Kitâbi't Tevhid; İbni Kâsım (sf.264)
[18] el-İhyâ (4/400)
[19] Medâricu's Sâlikin (sf.95)

korkusunun kendisine galip geldiği izlenimini vermek ister. Zayıflıkla az yediğine; bitkinlikle de gece uyumadığına, çok ibadet ettiğine ve din için üzüntüsünün büyüklüğüne işaret eder. Ayrıca saçını dağıtarak gösteriş yapar. Bununla dine olan düşkünlüğünün kendisini tamamen meşgul ettiğine ve saçını taramaya dahi vakit ayıramadığına işaret eder. Sesi alçaltmak, gözleri kapatmak, dudaklarını kurutmak da buna yakın bir davranıştır. Bu davranışıyla, devamlı oruç tuttuğuna ve dinin getirdiği olgunluğun sesini kıstığına, açlığın kuvvetini azalttığına dikkat çeker.

İkinci kısım: Görünüşle ve giyimle gösteriş yapmak: Görünüş ile riya; saçı dağıtmak, yürürken başı öne eğmek, yavaş hareket etmek ve secde izini yüzde bırakmak şeklinde olur.

Giyimle gösteriş yapanlar ise birkaç kısımdır. Bir kısmı zühd gösterisi yaparak ehli salâhın yanında değerinin olmasını ister. Yırtık, kirli, kısa ve kalın elbiseler giyer. Elbisesinin kalınlığıyla, kirliliğiyle, kısalığıyla ve yırtıklığıyla dünyaya önem vermediğini göstermek ister.

Dünya ehline gelince; onların gösterişleri ise çalımla yürüme, kibirlenme, adımları birbirine yakın atma ile olur. Bununla makam ve görgüye işaret ederler.

Üçüncü kısım: Söz ile gösteriş yapmak: Din ehlinin gösterişi vaaz, nasihat, hikmetli konuşma ile olur. Tartışmalarda kullanmak ve bilgisinin çokluğunu göstermek için geçmişlerin haberlerini ve sözlerini ezberlemekle olur. Bu şekilde, selefin yaşantısı ile ne kadar çok ilgilendiğine işaret eder. İnsanların arasında dudaklarını oynatarak zikretmekle, herkesin huzurunda iyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmakla, kötülüklere kızdığını ve insanların günah işlemesine üzüldüğünü göstermekle, konuşurken sesini alçaltmakla, korkusuna ve üzüntüsüne işaret etmek için Kur’an okurken sesini titretmekle olur. Birçok hadis ezberlediğini, şeyhlerle oturduğunu iddia eder. Hadis zikredene o hadisin lafzındaki eksiklikleri bildirir. Bu şekilde hadis konusunda uzman olduğuna işaret eder. Üstünlüğünü göstermek için hemen, zikredilen hadisin sahih ya da sahih olmadığını söyler. İnsanlara dini bilgisinin ne kadar güçlü olduğunu gösterme gayesiyle karşısındakini susturmak için tartışır. Sözle yapılan riyanın çeşitleri sayılamayacak kadar çoktur.

Dünya ehlinin söz ile gösterişi ise şiir ve veciz sözler ezberlemekle olur. Cümlelerinde edebi bir dil kullanır. Kültürlü insanların dahi bilmedikleri bir şeyi söylemek için az kullanılan gramer kurallarını ezberler. Kalplerini kazanmak için insanlara sevgi gösterisinde bulunur.

Dördüncü kısım: İbadetlerle gösteriş yapmak: Namaz kılan kimsenin uzun süren kıyam ile, secdeleri ve rükuları uzatması, başını öne eğmesi, sağa-sola bakmaması, huzur ve sükunet içerisinde olduğunu göstermesi, ellerini ve ayaklarını düzgün bir şekilde tutması ile yaptığı riya gibi... Yine; oruçla, cihatla, hac ve sadakayla, fakirleri doyurmakla gösteriş yapar. Biriyle karşılaştığı zaman bakışlarını yere indirerek, başını eğerek yürüyüşünde

huşulu ve konuşmasında vakarlı davranır. Hatta bazen, bir ihtiyacı dolayısıyla hızlıca yürüdüğünde kendisini dindar kimselerden biri görürse, vakarlı davranmamakla ve acele etmekle suçlanma korkusuyla başını eğerek vakarlı bir şekilde yürümeye geri döner. O kimse gözden kaybolunca da yeniden acele ile yürümeye başlar. Onu gördüğünde huşulu davranmaya geri döner. Allah'ı hatırlaması dolayısıyla huşusunu O'nun için yenilemiş değildir. Bilakis, birileri kendisini gördüğü için bunu yapmıştır. O kimsenin kendisi hakkında, salihlerden ve abidlerden olmadığı şeklinde bir inanca sahip olmasından korkar.

Beşinci kısım: Arkadaşlarıyla, ziyaretçileriyle ve çevresiyle gösteriş yapmak: Kendisi hakkında "Falanca, falan alimi ziyaret etmiş" denilsin diye alimlerden birini ziyaret etmeye kendisini zorlayan kimse gibi... Yine, birçok alimle birlikte olduğunu ve onlardan faydalandığını ima etmek için sürekli o alimlerin ismini dile getiren kimse gibi... Hocaları ile övünür. Onun bu övünmesi ve gösterişi tartışma esnasında ortaya çıkar. Karşısındakine şöyle der: "Alimlerden kimlerle oturdun? Ben, falan ve falan ile oturdum. Çeşitli yerlerde bulundum ve alimlere hizmet ettim." Ve buna benzer şeyler söyler.

Bunlar, riyakarların genel olarak riya yaptıkları alanlardır. Hepsi bu şekilde insanların kalplerinde belirli bir yer ve makam edinmek ister. Bazıları da kendisi hakkında iyi düşünceler beslenmesi ile yetinir. Uzun yıllar bir köşeye çekilen nice rahipler vardır. Uzun süre bir dağa çıkıp insanlardan uzaklaşan nice abidler vardır. Bu gizlenmesi, insanların kalbindeki makamını bilmesi nedeniyledir. Şayet insanlar onu inzivaya çekildiği ve ibadet ettiği yerde bir suç ile itham etseler, kalbi rahat olmaz. Suçsuz olduğunun Allah tarafından bilinmesi ile yetinmez. Bilakis üzüntüsü artar ve her türlü yolu deneyerek bunu onların kalplerinden silmeye çalışır. Onların malında hiçbir şekilde gözü olmadığı halde bunu yapar. Sadece, insanların yanında belirli bir yerinin olmasını ister. Çünkü bu, başlı başına bir güç ve üstünlük ifade eder. Ancak cahillerin kandığı çabucak yok olan bir durum olsa bile bu böyledir. Çünkü insanların çoğu cahildir.

Riyakarlardan bazıları insanlar arasında belirli bir yerinin olması ile yetinmezler. Bunun yanında kendisinden övgüyle bahsedilmesini isterler.

Bazıları şöhretinin her yerde yayılmasını ve kendisini ziyarete gelenlerin çoğalmasını ister.

Bazıları, aracılığının kabul edilmesi ve kendisi vasıtasıyla ihtiyaçların giderilmesi için yöneticilerin yanında meşhur olmak ister. Bu şekilde halk arasında belirli bir yeri olur.

Bazıları da bu yolla -vakıf arazileri, yetim malları vb. gibi haramlardan olsa bile- dünyalık bir şeyler toplamayı ve mal edinmeyi amaçlar. Bunlar, yukarıda bahsettiğimiz çeşitli nedenlerle gösteriş yapan riyakarların en kötüleridir. Bu zikredilenler, riya gerçeğidir ve riyanın gerçekleştiği yerlerdir.[20]

[20] el-İhyâ (3/314) Özetle alınmıştır.

Allah azze ve celle riyâ yapanları tehdit ederek şöyle buyurur: ***(Yazıklar olsun o namaz kılanlara ki, onlar namazlarından gaflet içindedirler. Onlar gösteriş yapanlardır; hayra da mâni olurlar.)***[21] Ve şöyle buyurur: ***(Ey iman edenler! Allah'a ve ahiret gününe inanmadığı halde malını gösteriş için harcayan kimse gibi, başa kakmak ve incitmek suretiyle, yaptığınız hayırlarınızı boşa çıkarmayın.)*** [22]

Riyaya neden olan ve kişiyi gösteriş yapmaya iten sebepler üç ana esasa dayanır:

Birincisi: İnsanlardan gelen övgü ve takdirin lezzetinden hoşlanmak.

İkincisi: Kötülenmekten kaçmak.

Üçüncüsü: İnsanların malında, onlar arasında edineceği makam ve benzerinde gözü olmak.

Bu sebepler; insana gelir ve uyanları riyaya alır götürür. Gizliliği ve açıkça görülmemesi nedeniyle Nebi sallallahu aleyhi ve sellem riyaya karşı uyarmıştır. Hatta insanların bazıları riya hakkında bir şey bilmezler. Ebu Said radıyallahu anh, Rasülullah sallallahu aleyhi ve sellem'den şöyle buyurduğunu rivayet eder: **"Sizin için Mesihu'd-Deccâl'den daha çok korktuğum şeyi size bildireyim mi?"** "Bildir, Ey Allah'ın Rasulü" derler. **"Gizli şirk"** buyurur.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem riyayı gizli olarak nitelendirmiştir. Çünkü riya, ancak Allah'ın bileceği kalbin amelidir. Sahibi, başka bir amacı olduğu halde, amelini Allah için yapıyormuş gibi gösterir. Ya da gösteriş için namazını güzelleştirmesi gibi amelinde O'na ortak koşar.

Şeddâd b. Evs'ten şöyle dediği rivayet edilir: "Biz, Rasülullah sallallahu aleyhi ve sellem zamanında riyayı küçük şirk sayardık."[23]

İbnu'l Kayyım şöyle der: Küçül şirk; riyanın hafif olanıdır.[24] İnsanlar için yapmacık davranmak, Allah'tan başkası adına yemin etmek ve kişinin "Allah ve sen dilersen", "bu Allah'tan ve senden", "benim için Allah'tan ve senden başka kimse yok", "Allah'a ve sana güveniyorum", "Allah ve sen olmasaydın..." şeklinde sözler söylemesidir. Bazen bu sözler söyleyenin durumuna ve maksadına göre büyük şirk olabilir. Amellerin sahih ve makbul olması için ihlasın şart olduğunda ihtilaf yoktur.[25]

Ve şöyle der: Secde, ibadet, tevekkül, pişmanlık, takva, huşu, sevabını Allah'tan bekleyerek iyilik yapmak, tevbe, adak, yemin, tesbih, tehlil[26], hamd etme, mağfiret dileme,

---

[21] 107/el-Mâûn/4-7
[22] 2/el-Bakara/264
[23] İbni Cerir ve başkaları rivayet eder. Hakim, sahih olduğunu söyler.
[24] Büyük şirk derecesine ulaşmayanı (Çev.)
[25] Kitabu't Tevhid'in haşiyesi (sf. 267)
[26] Tesbih; "Sübhanallah" demek, tehlil de "Lâ ilahe illallah" demektir. (Çev.)

boyun eğme ve (hac ve umrede olduğu gibi) ibadet maksadıyla başı tıraş etme, Kâbe'yi tavaf etme ve dua; bunların hepsi sadece Allah'ın hakkıdır. O'nun dışında ne bir mukarrab melek için ne de mürsel bir nebi için yapılmaz.[27]

Bunların mukarrab bir melek ya da mürsel bir nebi için yapılması caiz değilse, reislerinin ve idarecilerinin görmesi için, riya olarak bunlardan birini veya bir kısmını yapanın durumu ne olur?! Akrabalarından ya da tanıdıklarından ve komşularından birileri duysun diye işittirenin hali ne olur?!

Müslüman kardeşim!

Riyakarın belirli alametleri vardır. Ali b. Ebi Talip radıyallahu anh bunları şöyle zikreder: Riyakarın üç alameti vardır: Yalnız başına olunca tembel davranır ve insanlar arasında iken gayretli olur. Kendisine övgüde bulunulunca ameli artar. Kötülenince ise ameli azalır.[28]

"Gizli ve aleni olan müminde eşit olunca"

"İki alemde de aziz olur ve övgüyü hakeder."

"Aleni olan gizliye ters düşerse, gayretine karşılık"

"Yorgunluk ve eziyetten başka bir şey yoktur."

Bir adam, Şakik b. İbrahim'e şöyle sorar: İnsanlar beni "salih" olarak nitelendiriyor. Salih olup olmadığımı nasıl bileyim? Şakik şöyle der:

"Birincisi: Gizli olarak yaptığını salihlerin yanında aleni olarak yap. Razı olurlarsa bil ki sen salihsin; yoksa değilsin.

İkincisi: Kalbine dünyayı sun. Reddederse bil ki sen salihsin.

Üçüncüsü: Nefsine ölümü hatırlat. Ölümü kabullenirse bil ki sen salihsin; yoksa değilsin.

Bu üç şey sende bir araya gelirse ameline riya sokmaması ve riyanın amellerini bozmaması için, Allah Teâlâ'ya yalvar." [29]

İnsanların, toplantılarda gösteriş ve övünme amacıyla kendilerinden bahsetmeleri oldukça arttı. Birisi bir mescidin yapımı için çalışmıştır. Onu, olayı ilk gününden itibaren anlatırken; hangi engellerle ve zorluklarla karşılaştığını, bu işin hepsini tamamlayıncaya kadar nasıl yorulduğunu ve sıkıntıya düştüğünü anlatırken görürsün!.

[27] El-Cevâbu'l Kâfi (sf. 180)
[28] el-İhyâ (3/313)
[29] Tenbihu'l Ğafilin (1/24)

Başka biri; verdiği sadaka hakkında konuşur, yetimlere kendi eliyle ulaştırdığını söyler. Bu uğurda başına gelenleri anlatır. Sıcaklığın çok şiddetli olduğu bir vakitte gitmiş ve ıssız mahallelere girmiştir!..

Bir başkası davetteki gayretinden bahseder. Ne kadar kaset satın almış ve ne kadar kitap dağıtmıştır!!.

İşte böyle; bir çok oturumda dil, sahibine kötülük eder.

İnsanlara göstermek için olarak ibadet etme musibetine yakalanan kimseye gelince, bu kimsenin yorgunmuş gibi, vakti az ve geleni-gideni çokmuş gibi davrandığını görürsün. İslam için kaygıları sırtına yüklenmiştir!! Subhanallah... Bu ne kadar da cahil bir insandır!.. Şüphesiz şeytan, kurtuluşu yaklaşmışken onu reddetmiştir!!

"Üstün olan da, ihmalkar da övülmekten hoşlanır;"

"Övülmeyi sevmek insanın tabiatında vardır."

Bazıları şöyle der: "Kulun afeti nefsinden razı olmasıdır. Nefsine, ondaki bir şeyi güzel görerek bakan onu helak etmiştir. Nefsini her zaman itham etmeyen aldanmıştır." [30]

İbnu'l Kayyım şöyle der: "Ameller için kibirden ve kendini beğenmeden daha kötü bir şey yoktur. Ameller için; kulun Allah'ın nimetine ve tevfikine şahit olmasından, O'ndan yardım dileyip O'na olan ihtiyacını kabul etmesinden ve amelini O'nun için ihlas ile yapmasından daha faydalı bir şey yoktur." [31]

Değerli kardeşim!

İhlas ile ve sünnete uygun yapılmayan ibadet, torbasını kumla dolduran yolcunun torbasındaki kum gibidir. Ona yük olur ve hiçbir fayda vermez.[32]

Allah azze ve celle'nin rızası için ihlas ile yapılan az amelde bereket ve büyük sevap vardır.

Seriy es-Sekati şöyle der: "Kimsenin olmadığı bir yerde ihlas ile iki rekat namaz kılman senin için yetmiş ya da yedi yüz hadis yazmandan daha iyidir."

Bazıları da şöyle demiştir: Bir saat ihlaslı olmakta ebedi kurtuluş vardır. Fakat ihlas zor bulunur bir şeydir.

---

[30] Medâricu's Sâlikin (sf. 99)
[31] el-Fevâid (sf. 64)
[32] el-Mecmuatu's Sa'diyye (2/262)

Şöyle denir: İlim bir çekirdektir. Amel onu ekmektir. Suyu ise ihlastır.[33] Selefin hayatında gördüklerimiz de ihlasın, Allah azze ve celle'ye samimiyetle yönelmenin meyvelerindendir.

Süfyan b. Uyeyne şöyle der: "Kul, kırk gün Allah için ihlaslı olursa Allah onun kalbinde hikmeti bir bitki gibi yeşertir. Dilini onunla konuşturur. Ona dünyanın kusurlarını, hastalığını ve ilacını gösterir." [34]

Bu, şayet ihlasındaki hedefi Allah azze ve celle'nin rızasını kazanmak ise olur. Yoksa, Allah'ın kalbinde hikmet ve benzeri bir şeyi yeşertmesi gayesiyle olmaz. Böyle olunca başka bir yöne ve amaca yönelmiş olur. Kim Allah rızasını isterse onu bulur. Kim de –hikmet ve benzeri- başka bir hedefe yönelirse ihlası lekelenir.

Kim gün be gün, ay be ay nefsiyle mücadele ederse Allah azze ve celle ihlas olayını ve samimi davranmayı ona kolaylaştırır. Ona fayda sağlar ve ibadetini kabul eder.

Şeyhulislam İbni Teymiyye şöyle der: Emrolunan iki şey vardır: *Gizli amel*. Bu ibadette Allah için ihlaslı olmaktır. *Ve aleni olarak yapılan amel*. Bu da Allah'ın bizim için belirlediği vacip ve müstehaplardır. Bir çok insan Allah'tan başkasına ibadet eder. Bir çok kimse de Allah'ın izin vermediği ibadetler icad eder. İnsanlardan bir çoğunun ameli Allah için halis değildir. Allah'ın şeriatına uygun da değildir. Sapıkların sonradan uydurduğu şeylerdir. Allah'ın onaylamadığı bir din ortaya koyarlar.

Hamdûn el-Kassâr'a "Neden selefin sözü bizim sözümüzden daha faydalı?" diye sorulur. Şöyle der: "Çünkü onlar; İslam'ın izzeti, nefislerin kurtuluşu ve Rahman'ın rızası için konuştular. Biz ise; nefislerin izzeti, dünya talebi ve insanların rızası için konuşuyoruz."[35]

Onlar ahiret için hazırlandılar. Ahiret için kendilerini donattılar. İslam için çalıştılar ve gayret sarfettiler. Çok faydaları oldu ve yaptıkları kabul gördü. Sonra günler geçti; onlar gibi olanlar azaldı ve benzerleri zor bulunur oldu.

Hevâ, nefsi emmâre ve şeytan; hepsi insanı bir yola çekiştirir. İşte şeytan; insanı sürekli aldatmakta... Onu kandırmak için bir giriş arar ve her kapıyı çalar.

Hüseyn b. Ziyad şöyle der: Şeytan insanı her açıdan kandırıncaya kadar terketmez. Amelinden birtakım sonuçlar çıkararak kendisine bildirir. Örneğin çok tavaf eden biridir. Ona, "Bu gece ne güzel bir tavaf oldu" der. Veya oruç tutan biridir. "Ne zor bir sahur oldu. Ne kadar susadın" der. Konuşan ya da okuyan olmamaya çalış. Hitabetin iyi olursa "Ne güzel hitabeti var. Konuşması ne güzel! Sesi ne güzel!" derler. Bu hoşuna gider de böbürlenirsin. Hitabetin güzel olmazsa "Konuşmayı beceremiyor. Sesi güzel değil!" derler.

[33] el-İhyâ (4/399)
[34] Hılyetu'l Evliya (7/287)
[35] Sıfatu's Safve (2/122)

Bu seni üzer ve sana ağır gelir. Sonunda riyakar olursun. Oturup konuştuğun zaman seni kötüleyene ya da övene aldırmazsan konuş! [36]

Niyetini halis kıl ve Allah azze ve celle'ye samimiyetle yönel. Çünkü bunda iki dünyada da kurtuluş vardır. Seleften birinin öğrencisine şöyle dediği anlatılır: "Şeytan sana günahları güzel gösterirse ne yaparsın?" Öğrencisi "Onunla mücadele ederim" der. "Geri dönerse..."der. Öğrencisi "Onunla mücadele ederim" der. "Tekrar dönerse..." der. Öğrencisi "Yine onunla mücadele ederim" der. O, "Bu uzun sürer. Bir sürünün yanından geçerken o sürünün köpeği havlasa ve senin geçmene engel olsa ne yaparsın?" der. Öğrenci, "Buna göğüs gerer ve bütün gücümle karşı koyarım der. O şöyle der: "Bu senin için uzun sürer. Fakat sen sürünün sahibinden yardım iste, onu senden alıkoysun." [37]

Sevgili kardeşim!

Şeytanın kullandığı yollardan biri de kendini beğenmedir. Kendini beğenme, -Allah korusun- kibir merdiveninin ilk basamağıdır. Kendini beğenme, nimeti büyük görerek ona boyun eğme ve o nimeti vereni unutmadır.

Kendini beğenme çeşitlidir: İnsanlardan bazıları sıhhatini ve kuvvetini, âzâlarının yerli yerinde olmasını ve şeklinin güzelliğini beğenir. O bilsin ki, bütün bunlar kurtların nasibidir. Yeryüzündeki her şey geçicidir. Süleyman aleyhisselam şöyle demişti: "Bu gece yüz kadınla birlikte olacağım ve her biri Allah yolunda savaşacak bir savaşçı doğuracak." 'İnşaallah' demedi. O kadınlardan biri hariç hiç biri doğurmadı. O biri de yarım çocuk doğurdu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: **" 'İnşaallah' deseydi (o çocuklar olur), Allah yolunda cihad ederlerdi."** [38]

İnsanlardan bazıları da aklı ile dini ve dünyevi işlerin bilinmeyen yönlerini ortaya çıkarmasını beğenir. Bu beğenmenin sonucu o kimseyi başına buyruk davranır ve başkasını görmezden gelir, kendi dışındakilerin görüşlerini dinlemekten yüz çevirir bir halde görürsün. O akıllı kimse Allah'ın onu dimağında ortaya çıkacak bir hastalıkla imtihan edebileceğini, aklının gidip zekasının yok olabileceğini, düşüncesinin kaybolacağını bir düşünsün. Allah'a kendisine sağlık verdiği için hamdetsin ve nimet verdiği için şükretsin.

Bazı insanlar da nesebini beğenir. Kendisinin kesin kurtulduğunu zanneder. O, falanın oğlu değil midir? Böyle düşünen gafil bilsin ki amelinin alıkoyduğunu nesebi verecek değildir. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem insanların kendisine en yakın olanına şöyle seslenir: **"Ey Fatıma! Gayret et, çünkü ben Allah katında sana bir fayda veremem."** [39]

Bazı insanlar ise çocuklarının, ailesinin ve aşiretinin çokluğuyla gurur duyar. Ona Allah Teâlâ'nın şu kavli yeterlidir: ***(İşte o gün kişi kardeşinden, annesinden, babasından,***

---

[36] Hılyetu'l Evliya (8/91)
[37] Telbisu İblis (sf. 37)
[38] Muttefeku'n aleyh
[39] Muttefeku'n aleyh

eşinden ve çocuklarından kaçar. O gün, herkesin kendine yetip artacak bir derdi vardır.) [40] En sıkıntılı vaktinde senden kaçan, en zor durumunda seni terkeden biriyle nasıl gururlanırsın?.

Bazıları da malıyla ve zenginliğiyle gururlanır. O kimse Allah Teâlâ'nın şu kavlini okusun: ***(Ey insanlar! Allah'a muhtaç olan sizsiniz. Zengin ve övülmeye layık olan ancak Allah'tır.)*** [41].. Ve Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şu sözünü okusun: **"Elbisesiyle caka satan kendini beğenmiş bir adam vardı. Allah, yere emretti ve yer onu içine aldı. O kimse Kıyamet gününe kadar orada kalmak üzere, yerin içine doğru feryat ederek gömülüp gidiyordu."** [42]

Bazı insanlar da ibadetleri ile gurur duyar. Bu onun cahilliğinden kaynaklanmaktadır. Çünkü o, ibadetinin kabul edilip edilmediğini bilmemektedir.

Şeyhulislam İbni Teymiyye şöyle der: İhlas, İslam'ın hakikatidir. Çünkü İslam, başkasına değil Allah'a teslim olmaktır. Allah Teâlâ şöyle buyurur: ***(Allah, çekişip duran birçok ortağın sahip olduğu bir adam (köle) ile yalnız bir kişiye bağlı olan bir adamı misal olarak verir. Bu ikisi eşit midir?)***[43]

Kim, Allah'a teslim olmazsa kibirlenmiştir. Kim de Allah'a ve başkasına teslim olursa şirk koşmuştur. Kibir ve şirkten her biri İslam'ın zıddıdır. İslam da kibrin ve şirkin zıddıdır.[44]

Mesruk şöyle der: Kişiye ilim olarak Allah'tan korkması yeter. Kişiye cahillik olarak da amelini beğenmesi yeter.[45]

Oysa dünyada ve ahirette hamd Allah'adır. İslam nimetinden dolayı hamd O'nadır. Hidayet ve tevfik nimetinden dolayı hamd O'nadır. Bizlere salih amel işleme imkanı verdiği için hamd O'nadır. Allah azze ve celle'den, bizlere bu imkanı verdiği ve buna muvaffak kıldığı gibi, rızası için ihlas ile yapılmış salih amellerimizi kabul eylemesini dileriz. Kusurlarımızı bağışlamasını dileriz. O, büyük ihsan sahibidir. ***(Onlar İslam'a girdikleri için seni minnet altına sokuyorlar. De ki: Müslümanlığınızı benim başıma kakmayın. Eğer doğru kimselerseniz bilesiniz ki, sizi imana erdirdiği için asıl Allah size lütufta bulunmuştur.)*** [46]

Ömer radıyallahu anh'tan şöyle dediği rivayet edilir: "Günahını bilmen tevbenin doğruluğundan bir parçadır. Gururu terketmen amelinin doğruluğundan bir parçadır. Kusurunu bilmen şükrünün doğruluğundan bir parçadır."

Onların dindeki anlayışlarını ve Allah azze ve celle'nin kulları üzerindeki yüceliğini ve kulları üzerindeki hakkını bilmelerini kavramaya çalış. Mutarrif b. Abdullah şöyle der:

[40] 80/Abese/34-37
[41] 35/Fâtır/15
[42] Muttefeku'n aleyh
[43] 39/ez-Zümer/29
[44] Mecmûu'l Fetâvâ (10/14)
[45] Dârimi rivayet eder.
[46] 49/el-Hucurât/17

"Geceleyin uyuyup sabahleyin buna pişman olmam, geceleyin namaz kılıp sabahleyin bununla gurur duymamdan bana daha sevimlidir." [47]

Aişe radıyallahu anha'dan bir adamın ona şöyle sorduğu rivayet edilir: "İyi biri olduğumu ne zaman bilirim?" Şöyle der: "Kötü biri olduğunu bildiğin zaman." Adam, "Kötü biri olduğumu ne zaman bilirim?" der. Şöyle cevap verir: "İyi biri olduğunu bildiğin zaman."

İbnu'l Kayyım şöyle der: "İnsanların bir çoğu, yönetime sahip olunca ahlakı değişir. Kibir ve çabucak öfkelenmeye meylederler. Onları, idareciliklerinden önce sahip oldukları ahlakla davranmaya çağırmak hatadır. Yöneticiler ile yumuşak sözlerle konuşmak, şer'an ve aklen istenilen bir şeydir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem aşiretler ve kabileler ile bu şekilde muhatap olurdu.[48]

Ümmetin selefinin nefisleri için endişe etmeleri ve Allah azze ve celle'den korkmaları nedeniyle İbni Ebi Melike şöyle demiştir: "Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sahabilerinden otuzuna ulaştım; hepsi nefisleri için nifaktan endişe ediyorlardı." [49]

Bunun için Sehl b. Abdullah şöyle der: "Zeki insanlar ihlasın anlamına bakmışlar ve şundan başka bir şey bulamamışlar: Kişinin; hareket etmesinin ve sükunetinin, gizlisinin ve aşikarının Allah Teâlâ için olmasıdır. Ona ne nefis, ne heva, ne dünya; hiçbir şey karışmaz."

Kendini beğenme, amelleri bozan ve insanları helak eden afetlerden biridir. Allah Teâlâ'nın yolunda yürürken, insanların önüne çıkan engellerden biridir. Bir kısmı ne kadar sadaka verdiğiyle övünür. Diğeri ne kadar namaz kıldığıyla övünür. Bir başkası on yıldır Allah'a davet ettiğiyle övünür. Bütün bunlar, kendini beğenme ve kibirdir.

Gurur, ihlası yokeden ve onunla ters düşen bir hastalıktır. Allah Teâlâ'ya muhtaç olma ve boyun eğme noktasında kaba davranır. Bu ise Allah celle celaluhu'ya karşı edepsizliktir. Ayrıca, nefsi hesaba çekmekten alıkoyar. Nefsinin hastalıklarını ve ayıplarını görmesini engeller.

Ebu'l Leys es-Semerkandi şöyle der: "Gururu yenmeyi isteyen kimsenin şu dört şeyi yapması gerekir:

Birincisi: Başarının, Allah Teâlâ'dan olduğunu kabul etmesi gerekir. Başarının Allah Teâlâ'dan olduğunu görünce şükür ile meşgul olur ve kendini beğenmez.

İkincisi: Allah'ın kendisine bahşettiği nimetlere bakması gerekir. Allah'ın nimetlerine bakınca bu nimetlere şükretmekle meşgul olur. Amelini küçük görür ve onunla gurur duymaz.

---

[47] es-Siyer (4/109)
[48] el-Mecmûatu's Sa'diyye (2/218)
[49] Tenbihu'l Ğafilin (sf. 252)

Üçüncüsü: Amelinin kabul edilmemesinden korkması gerekir. Amelinin kabul olunmamasından korkarsa kendini beğenmez.

Dördüncüsü: Bundan önce işlediği günahlarına bakması gerekir. Günahlarının iyi amellerinden daha ağır basmasından korkunca gururu azalır. Kişi, Kıyamet günü amel defterinden ne çıkacağını bilmediği halde ameliyle nasıl gurur duyabilir? Gururu ve sevinci ancak amel defterini okuduğu zaman ortaya çıkar." [50]

Abdullah ibnu'l Mübarek şöyle der: Kendini beğenme, başkasında olan bir şeyi kendinde görmektir.[51]

Bu, İblis'in hastalığının temelidir. Allah Teâlâ, onun Adem aleyhisselam'a secde etmeye itiraz edişini şöyle bildirir: ***((İblis), "Ben ondan daha üstünüm. Çünkü beni ateşten yarattın, onu çamurdan yarattın" dedi.)*** [52] Zavallı, ateşin çamurdan daha üstün olduğunu sanarak gururlandı. Bu gurur da ona - Allah bizi korusun - ebedi hüsrana maloldu.

İşte Karun... Nefsiyle ve malıyla gururlandı. Ve şöyle dedi: ***(O (servet) bana ancak bendeki bilgi sayesinde verildi.)*** [53] Bunun üzerine Allah Teâlâ yere batırarak onu helak etti.

Şeyhulislam İbni Teymiyye şöyle der: "Çoğunlukla insanlar, riya ile gururu birlikte yapar. Riya, insanlar ile şirk koşmak türündendir. Gurur ise nefsi ile şirk koşma türündendir ve bu da kibirlenen kimsenin halidir. Riyakar, (Ancak sana ibadet ederiz) kavlini yerine getirmez. Kendini beğenen de, (Ancak senden yardım dileriz) kavlini gerçekleştirmez. (Ancak sana ibadet ederiz) kavlini yerine getiren riyadan kurtulur. (ancak senden yardım dileriz) kavlini yerine getiren de kendini beğenmekten kurtulur." [54]

Muhâsibi şöyle der: "Kendini beğenme olayı bir çok özellikleri beraberinde bulundurur: Günahlarından çoğu kendisine görünmez. Görünenlerin çoğunu da unutur. Hatırladıklarını ise küçük görür. Hatalarını ve yanlış sözlerini göremez. Bu da kendisini kibirlenmeye ve insanlara karşı büyüklenmeye sürükler. Allah azze ve celle'ye karşı kibirlenir. O'na, ilmini ve amelini gösterir. Sanki, Rabbi azze ve celle'ye ihsanda bulunmaktadır. İşte o zaman Allah'ın koruması kesilir ve nefsine havale edilir. Kendisini iyilik yapanlardan görür. Oysa Allah katında, fasık zalimlerden biridir." [55]

Nevevi şöyle der: "Kendini beğenmeyi ortadan kaldırmanın bir yolu da ilmin Allah Teâlâ'dan gelen bir ihsan, açık bir lütuf olduğunu bilmesidir. Çünkü; aldığı da, verdiği de Allah'ındır. Ve her şeyin O'nun katında belirli bir eceli vardır. Kendi yaratmadığı, sahibi olmadığı ve devam edeceğini kesin olarak bilmediği bir şeyle gururlanmaması gerekir." [56]

---

[50] Tenbihu'l Ğafilin (sf. 252)
[51] es-Siyer (8/47)
[52] 7/el-A'râf/12
[53] 28/el-Kasas/ 78
[54] el-Fetâvâ (10/277)
[55] el-Muhasibi; er-Riâye (sf. 337)
[56] el-Mecmû' (1/55)

Müslüman kardeşim!

İşlediğin her amel sana dağlar gibi görünse de, Allah'ın yanında azdır. Kalbinde, korku ve ümidi birleştir. Ve İbni Avn'ın şu sözünü hatırla: Amelin çokluğuna güvenme! Çünkü sen, kabul edilip edilmeyeceğini bilmiyorsun!?. Günahlarından emin olma! Çünkü bağışlanıp bağışlanmadığını bilmiyorsun!?. Amelin senin için tamamen bilinmeyen bir şeydir.[57]

İbni Battâl der ki: Amellerin sonunun kul tarafından bilinmemesinde yüce bir hikmet, ince bir düşünce vardır. Çünkü, kul amelini bilse ve kurtulan olsa kendini beğenir ve tembel davranır. Helak olanlardan olsa, isyanı daha da artar. Bu nedenle ondan gizlenmiştir.[58]

Hasan el- Basri, Aişe radıyallahu anha'dan şunu rivayet eder: Aişe radıyallahu anha, ölü gibi davranan bir adam görür ve "Bunun neyi var?" diye sorar. "O, salih biridir" derler. Şöyle der: " Allah ondan başkasını kovmasın! Ömer radıyallahu anh ondan daha salih biriydi. Yürüdüğü zaman hızlı yürür, vurduğu zaman acıtırdı. Birine yedirdiği zaman doyururdu. Yapmacık davranmayı bırakın. Çünkü Allah, yapmacık davranandan herhangi bir amel kabul etmez."

Salihlerden birinin şöyle dediği rivayet edilir: Zühdün en faziletlisi zühdü gizlemektir. Ve şöyle der: "Allah için yapmadığını insanlara göstermek için yapanın bu yaptığı kendisini lekeler." [59]

Riya hastalığı sadece hayatın içinde değildir. Kişi, ölümünden sonrasının da gösterişli olmasını dileyebilir.

Bişr ibnu'l Haris şöyle der: "Bazen insan ölümünden sonrası için de riyakar olabilir. Cenazesine çok sayıda insanın gelmesini ister." [60]

Hatta bazıları ölümünden sonra, Allah'tan başka ibadet edilen bir tağut olmayı ister. Ömrünün sonuna doğru hemen kendisine bir türbe yapar ve onu süsler. Mezarını yapmaları için en mahir ustaları seçer. Allah azze ve celle'nin emrine ve Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in bundan sakındırmasına ve yasaklamasına muhalefet ederek bunu yapar.

Sehl b. Abdullah ne güzel söylemiştir: "Nefis için ihlastan daha ağır bir şey yoktur. Çünkü kendisinin onda hiçbir nasibi yoktur." [61]

Ey okuyucu! Şeyhulislam İbni Teymiyye'nin cevherlerinden bir cevhere kulak ver. Riyakarın ulaşmaya çalıştığı hedefin düşüşünü ve elde etmek için uğraştığı şeyin çöküşünü

---

[57] Câmiu'l Ulûm ve'l Hıkem (sf. 211)
[58] Fethu'l Bâri (11/330)
[59] el-Hasen el-Basri; ez-Zühd (sf. 190)
[60] es-Siyer (10/473)
[61] Câmiu'l Ulûmi ve'l Hıkem (sf. 21)

tanımlarken şöyle der: İnsanların rızasını elde etmek imkansızdır. Onu elde etmek de istenilen bir şey değildir!..

Kim insanların rızasını kazanmaya güç yetirebilir ki!. Allah'ın Kitabı'nda ve Rasulü sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetinde insanların rızasını ve kabulünü kazanmak için çalışmaya bir teşvik var mı?!. Bilakis insanların çoğu, Allah Teâlâ'nın onlar hakkında buyurduğu gibidir: ***(Yeryüzünde bulunanların çoğuna uyacak olursan seni Allah'ın yolundan saptırırlar.)*** [62] ***(Sen ne kadar üstüne düşsen de insanların çoğu iman edecek değillerdir.)*** [63]

Bu bile başlı başına insanın Aziz ve Cebbâr olan Allah'a güvenmesini, Falan'ın ve Filan'ın rızasını elde etmeye çalışmaktan uzak bir şekilde göklerin ve yerin yaratıcısı Allah'a sığınmasını sağlar. Şayet Allah senden razı olursa sen, hayır içerisindesin ve hayır yolundasın.

Fudayl b. Iyad şöyle der: "Onlar için oruçla süslendin, sana değer verdiklerini görmedin. Onlar için Kur'an ile süslendin, sana değer verdiklerini görmedin. Onlar için devamlı bir şeylerle süslendin. Bu, ancak dünya sevgisi içindir."

Hasan şöyle der: Kişi, Kur'an okurdu ve komşusu bunu hissetmezdi. Bir çok fıkhi konuyu bilirdi ve insanlar bunu hissetmezdi. Evinde misafirleri varken uzun uzun namaz kılardı da kimse bunu hissetmezdi. Öyle insanlar gördük ki; yeryüzünde gizli olarak yapabilecekleri bir ameli hiçbir zaman aleni olarak yapmazlardı. Müslümanlar çokça dua etmelerine rağmen onlardan hiçbir ses duyulmazdı. O ancak, Rableri ile kendileri arasında kalan bir fısıltıydı. Çünkü Allah azze ve celle şöyle buyurur: ***(Rabbinize yalvara yakara ve gizlice dua edin)*** [64] Yine; Allah Teâlâ, sözünden razı olduğu bir kulu zikrederek şöyle buyurur: ***(Hani o, Rabbine gizlice niyaz edip yalvarmıştı)*** [65]

Yakub şöyle der: "İhlaslı kimse, günahlarını gizlediği gibi hasenatını da gizleyendir."

Allah azze ve celle'nin, amelini ihlas ile kendisi için yapan, O'na yönelişinde samimi olan, ahirete yönelen, dünyayı ve ailesini arkasında bırakan kimseye ikramına ve iyiliğine bak!!

İbni Teymiyye şöyle der: Kul, Allah için ihlaslı olursa Rabbi onu seçer ve kalbini diriltir. Kendisine yaklaştırır ve ondan buna ters düşecek kötülük ve fuhşiyatı uzaklaştırır. Artık o kimse, bunun aksinin gerçekleşmesinden korkmaya başlar. Allah için ihlaslı olmayan kalp ise bunun tam tersidir. Çünkü o, sürekli bir istek ve arzu peşindedir. Aklına gelene heves eder. Her esen rüzgarda eğilen dal gibidir. Bazen, haram olan ve olmayan resimler onu çeker. Kendi köle olarak yanına alsa ayıp ve kusur sayılacak birinin kulu ve kölesi olur.

---

[62] 6/el-En'âm/116
[63] 12/Yusuf/103
[64] 7/el-A'râf/55
[65] 19/Meryem/3

Bazen,şöhret ve idarecilik onu çeker. Bir söz onu razı eder ve bir söz onu kızdırır. Dirhem ve dinar onu köleleştirir. Bu gibi şeyler kalpleri esir alır.

Allah'a ihlaslı bir şekilde kul olanın kalbi tek olan ve ortağı olmayan Rabbine ibadet eder hale gelir. Allah, kendisine O'nun dışındaki her şeyden daha sevimli olur. Allah'ın önünde kendini hakir görür ve boyun eğer. Değilse, yaratılmışlar o kişiyi köleleştirir. Kalbine şeytanlar hakim olur ve sapıklardan olur. Allah'tan başka kimsenin bilmediği kötülük ve hayasızlık kendisinde bulunur. Bu, üzerinde hiçbir şüphe olmayan bir gerçektir.

Kalbini Allah için ihlaslı kılan ve kalbiyle Allah azze ve celle'ye yönelen insanın halini düşün. Allâme İbnu'l Kayyım şöyle der: Allah'ın değişmeyen adeti ve sünneti gereği ihlaslı kimse heybet ve nura bürünür; kulların kalplerinde yer eden bir sevgi kazanır. Kulların kalbi ona meyleder. Bu; ihlasına ve niyetine, Rabbine karşı davranışına göredir. Yalan elbisesini giyen riyakar ise; layık olduğu nefreti elde eder; adilik ve sevimsizliğe bürünür.

İhlaslı kimse saygı ve sevgi kazanır. Diğeri ise nefret ve sevimsizlik kazanır. Allah -subhanehu-, ibadetlerin kabulü ve sıhhati için ihlas ile yapılmasını şart koşmuştur. Kul, ibadetiyle Allah'a yaklaşmaya niyet etmelidir. Yoksa, ibadet değil, adet olur. Allah Teâlâ şöyle buyurur: ***(Onlara ancak, dini O'na has kılarak Allah'a ibadet etmeleri emrolunmuştur)*** [66]

Sahihi Buhari, Sahihi Müslim ve diğer bazı hadis kitaplarında Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğu sabit olmuştur: **"Şüphesiz Allah, sizin şekillerinize ve mallarınıza bakmaz. Ancak, kalplerinize ve amellerinize bakar."**[67]

Nefsin fesadı genelde şüphelerden ve şehvetlerden kaynaklanır. Şek ve şüpheler çoğalınca, sapmaya neden olur. Yine şehvetlerin kalbe gelmesi çoğalınca, onların sevgisi kalbe içirilir ve kişi onları gerçekleştirmek için gayret gösterir. Yüce Allah ne kadar doğru söylemiştir: ***(Kim, dünya hayatını ve zinetini istemekte ise, işlerinin karşılığını orada onlara tam olarak veririz ve orada onlar hiçbir zarara uğratılmazlar. İşte onlar, ahirette kendileri için ateşten başka hiçbir şeyleri olmayan kimselerdir; yaptıkları da boşa gitmiştir; yapmakta oldukları şeyler de batıldır.)*** [68]

Şeyhulislam İbni Teymiyye; boyunlarının vurulmasından, şereflerinin çiğnenmesinden ve mallarının alınmasından korktukları için sulatana mallarının zekatını verenler ve canları, malları ve şerefleri için korktuklarından dolayı kalkıp namaz kılanlar hakkında konuşurken onları, münafıklık ve riyakarlıkla vasıflandırarak şöyle der: "Bize göre ve alimlerin çoğuna göre bu ibadet geçersizdir. Bu niyet ile, kişinin üzerinden farz düşmez." [69]

---

[66] 98/el-Beyyine/5
[67] Buhari ve Müslim rivayet eder.
[68] 11/Hud/15-16
[69] Mecmuu'l Fetâvâ 26/28

Sevgili kardeşim! Nefsinle mücadele etmeli; onu doğru yolda olmaya, riyayı ve insanlara gösteriş yapmayı terketmeye zorlamalısın. Çünkü sen ey ademoğlu, Hasan el-Basri'nin dediği gibi olmalısın: "Allah; insanlarda gördüğünün çokluğuna aldanmayan bir kimseye rahmet etsin!"

Ademoğlu! Sen, yalnız ölür ve yalnız kabre girersin. Yalnız olarak diriltilir ve yalnız olarak hesaba çekilirsin!.

Bil ki ey sevgili kardeşim; saadetin ve kurtuluşun işaretlerinden biri de, kulun amelinde artış oldukça mütevaziliğinde ve merhametliliğinde de artış olmasıdır. Amelinde artış oldukça, korku ve endişesinde de artış olur. Ömrü artırıldıkça hırsı azalır. Malı artırıldıkça, cömertliği ve tasadduku çoğalır. Makam ve mevkisi artırıldıkça insanlara olan yakınlığı, onların ihtiyaçlarını gidermesi ve onlara karşı alçakgönüllülüğü artar.

Hasan şöyle der: "Secde kibri giderir. Tevhid, riyayı giderir."

Bazıları şöyle demiştir: "Allah kula buğzedince ona üç şey verir ve üç şeyi ondan meneder. Ona, salihlerle sohbet etme imkanı verir ve onlardan sayılmasını engeller. Salih ameller işleme imkanı verir ve bu amellerde ihlaslı olmasını engeller. Ona hikmet verir ve doğruluğu engeller."

Dünya ehlinden bir çoğunun peşinden koştuğu şöhret; kişinin amacı makam elde etme, kendini öne çıkarma ve başkalarına karşı övünme olursa ihlasa ters düşer. Fakat; kendiliğinden ve istemeyerek gelirse, nefsin arzularına direnmeyi gerektiren bir imtihan çeşidi olur.

İbrahim b. Edhem şöyle der: "Şöhret isteyen bir kul Allah'a karşı samimi olmaz."

İbnu'l Cevzi şöyle der: Yesâr'dan, Yusuf b. Esbât'ın kendisine şöyle dediği rivayet edilir: "Amelin sahihini ve sahih olmayanını öğrenin. Ben bunu yirmiiki senede öğrendim."

İbrahi el-Hanzali'den rivayet edilen bir eserde o şöyle der: Bakıyye b. Velid'den işittiğime göre İbrahim b. Edhem şöyle der: marifeti, Sem'an denilen bir rahipten öğrendim. Hücresine girdim ve ona "Ey Sem'an! Ne zamandan beri bu hücredesin?" dedim. "Yetmiş yıldan beri" dedi. "Yiyeceğin nedir?" dedim. "Ey Hanifi! Bunu sana yaptıran nedir?" dedi. "Öğrenmek istedim" dedim. "Her gece bir nohut" dedi. "Kalbinde nasıl bir duygu var ki sana bu nohutun yetmesini sağlıyor?" dedim. "Yanındakileri görüyor musun?" dedi. "Evet" dedim. "Onlar yılda bir gün bana gelirler. Hücremi süsleyip tavaf ederler ve beni bu şekilde yüceltirler. Nefsime ibadetin her ağır gelişinde o anı hatırlıyorum. Ben bir saatlik izzet için bir yıl çalışmaya tahammül ediyorum. Sen ey hanifi! Ebedi izzet için bir saat çalışmaya tahammül et!" dedi. Ve kalbime marifet yerleşti. Dedi ki: "Daha anlatayım mı?" "Evet" dedim. "Hücreden in" dedi. İndim. İçerisinde yirmi nohut tanesi bulunan bir kap sarkıttı. Bana dedi ki: "Manastıra gir. Sana sarkıttığım şeyi görmüşlerdir." Manastıra girince

hristiyanlar toplandılar ve şöyle dediler: Ey hanifi! Efendi sana ne sarkıttı?" "Azığından" dedim. "Ona biz daha layık iken sen onu ne yapacaksın? Ona bir değer biç" dediler. "Yirmi dinar" dedim. Bana yirmi dinar verdiler ve rahibe geri döndüm. Dedi ki: "Hata ettin. Şayet onlara yirmi bin olarak değer biçseydin sana onu verirlerdi. Ey Hanifi! Rabbine yönel!. [70]

Müslüman kardeşim!

Övülme sevgisi ve insanların elindekine düşkünlük ile ihlas kalpte bir araya gelmez. Ancak su ile ateşin, timsah ile balığın bir araya gelmesi gibi bir araya gelir. Nefsin ihlas isterse, insanların elindekine tamah etmeyi ümitsizlik bıçağıyla kes. Dünyaya aşık olanların ahiretten uzaklaşmaları gibi övgü ve sena arzusundan uzaklaş. Tamahı kesebilir, övgü ve sena arzusundan uzaklaşabilirsen ihlaslı olmak senin için kolay olur. [71]

Yahya b. Ebi Kesir şöyle der: "Niyeti öğrenin. Çünkü o, amelden daha önemlidir." [72]

İbni Teymiyye rahimehullah şöyle der: "Ameli olmayan niyete sevap verilir. Niyeti olmayan amele sevap verilmez. Hayra niyet edip gücü yettiği kadarını yapan ve tamamlayamayana tam olarak yapanın sevabı verilir."

Hayatın meşgalesi ve bir çok insanın cahilliği nedeniyle sevaba nail olmak için uykusunda, yemesinde ve içmesinde salih bir niyette bulunmayı hiç aklına getirmeyen insanlara rastlarsın!..

Burada şunu hatırlatmak gerekir ki; ihlas, bir ibadete hakim olunca, Allah Teâlâ'nın ihlas sahibine büyük ecir ve mükafatlarda bulunduğunu görürüz. İbadet, görünüşünde basit ya da az olsa bile...

İbni Teymiyye bu konuda şöyle der: Belki insan bir çeşit ameli, ihlası ve Allah'a kulluğu hakkıyla yerine getirerek yapar ve Allah, o amelle büyük günahları bağışlar. Bitâka hadisinde[73] olduğu gibi... Bu, o şahsın söylediği gibi kelime-i tevhidi ihlas ve samimiyetle söyleyenin halidir. Değilse; cehenneme giren büyük günah sahiplerinin hepsi kelime-i tevhidi söylerler. Onların söylemesi, bitâka sahibinin sözünün ağır basması gibi günahlarına ağır basmaz.

Sonra İbni Teymiyye; bir köpeği sulayan ve bu nedenle Allah'ın kendisini bağışladığı zinakar kadın hakkındaki hadisi, insanlara eziyet veren ve bu nedenle Allah'ın kendisini bağışladığı kişi hakkındaki hadisi zikreder ve şöyle der: "Bu kadın, köpeği kalbindeki halis bir iman ile sulamış ve Allah onu bağışlamıştır. Yoksa, bir köpeği sulayan her zinakar

[70] Telbisu İblis (sf. 153)
[71] el-Fevâid (sf. 195)
[72] Hılyetu'l Evliya (3/307)
[73] **Abdullah b. Amr b. el-Âs'tan rivayet edilen bir hadiste Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem; üzerinde kelime-i şehâdet yazılı olan bir bitâka'nın (kartın, kağıt parçasının), kişinin işlediği doksan dokuz sicil (dosya) dolusu günahtan daha ağır basacağını bildirir. Bkz. Tirmizi, İman Bâbları, İbni Mâce ve Ahmed. (Çev.)**

bağışlanacak değildir. Ameller, kalplerdeki iman ve Allah'ı yüceltme duygusunun üstün olmasına göre üstünlükte farklı olur." [74]

Buna karşılık, ibadeti ihlassız ve Allah'a karşı samimi olmadan eda etmenin hiçbir değerinin ve sevabının olmadığını görürüz. Hattâ; bu ibadeti yapan, ağır bir tehditle karşı karşıyadır. Bu ibadet; hayır yolunda infak, kafirlere karşı savaş ve şer'i ilim elde etme olsa bile... Ebu Hureyre radıyallahu anh'tan rivayet edilen bir hadiste o şöyle der: Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim: **"Kıyamet Günü, insanlar arasında ilk olarak hesabı görülenler şu kimselerdir: Savaşta öldürülmüş bir kimse getirilir ve Allah ona nimetlerini hatırlatır, o da kabul eder. Şöyle buyurur: "Bu nimetler karşılığında ne yaptın?" "Şehit olana kadar senin yolunda savaştım" der. Şöyle buyurur: "Yalan söyledin. Bilakis sen, cesur denilsin diye savaştın ve denildi de.." Sonra götürülmesi emredilir. Cehennem'e atılıncaya kadar yüzüstü sürüklenerek götürülür. İlim öğrenen ve öğreten, Kur'an okuyan bir adam getirilir ve Allah ona nimetlerini hatırlatır, o da kabul eder. Şöyle buyurur: "Bu nimetler karşılığında ne yaptın?" "İlim öğrendim ve öğrettim, senin rızân için Kur'an okudum" der. Şöyle buyurur: "Yalan söyledin. Bilakis sen, alim denilsin diye ilim öğrendin, güzel Kur'an okuyor denilsin diye Kur'an okudun ve denildi de.." Sonra götürülmesi emredilir. Cehenneme atılıncaya kadar yüzüstü sürüklenerek götürülür. Allah'ın her türlü maldan bolca verdiği zengin bir kimse getirilir ve Allah ona nimetlerini hatırlatır, o da kabul eder. Şöyle buyurur: "Bu nimetler karşılığında ne yaptın?" "İnfak edilmesini/harcanmasını sevdiğin hiç bir yol bırakmadan hepsinde senin rızân için infak ettim/harcadım" der. Şöyle buyurur: "Yalan söyledin. Bilakis sen, cömert denilsin diye bunu yaptın ve denildi de.." Sonra götürülmesi emredilir. Cehenneme atılıncaya kadar yüzüstü sürüklenerek götürülür."** [75]

Riyanın insana musallat olması, amellerin hüsranla sonuçlanması ve gayretlerin boşa gitmesi büyük korkulardan biridir.

Muhammed b. Eslem şöyle der: "İki meleğimin beni görmeyeceği yerde nafile ibadet etmeye güç yetirebilseydim riya korkusundan bunu yapardım.[76]

İbnu'l Kayyım, kalplerin amelinin yüceliğini açıklarken şöyle der: "Kalplerin amelleri asıldır. Âzâların amelleri ise onlara tabidir ve tamamlayıcıdır. Niyet, ruh konumundadır. Amel de, ruh ayrıldığı zaman âzâları ölü olan ceset konumundadır. Kalplerin ahkamını öğrenmek âzâların ahkamını öğrenmekten daha önemlidir."

Yine şöyle der: "Şeriatı aslından ve kaynaklarından inceleyen, âzâların amellerinin kalplerin amelleriyle bağlantılı olduğunu bilir. Kalplerin amelleri kula, âzâların amellerinden daha kuvvetli bir şekilde farz kılınmıştır. Mü'min ve münafığı birbirinden farklı kılan şey;

[74] Minhâcu's Sunne (6/218)
[75] Müslim
[76] es-Siyer (12/ 200)

her birinin kalbinde bulunan ve her ikisini birbirinden ayıran amel değil mi? Kalbin kulluğu, âzâların kulluğundan daha yüce, daha çok ve devamlıdır. Ve her zaman vaciptir." [77]

Allah azze ve celle'ye karşı ihlaslı olmanın ve O'nun rızasını istemenin faydalarından biri de, Ebu Süleyman ed-Dârâni'nin şu söylediğidir: "Kul ihlaslı olursa, vesveselerin ve riyanın çoğu ondan ayrılır."[78]

Muverrık el-Icli şöyle der: "Allah'a ibadetimi O'ndan başkasının bilmesini istemem."

Sevgili kardeşim! Biz onlara göre neredeyiz?..

Muhammed b. Yusuf el-Esbahâni, ekmeğini bir fırıncıdan almazdı. Şöyle derdi: "Belki beni tanırlar da sevgi gösterirler ve dinini kullanarak yaşayanlardan olurum." [79]

Hamza ez-Zeyyât bir adamdan su ister. Sonra şöyle der: "Sen bize okumaya gelenlerden değil misin?" Adam, "Evet" der. Hamza, "Senin suyuna bizim ihtiyacımız yok" der. [80]

Abdullah b. Muhayrîz elbise satın almak için bir dükkana girer. Adamın biri dükkan sahibine, "Bu İbni Muhayrîz'dir. Satışta ona iyi davran" der. Bunun üzerine İbni Muhayrîz sinirlenir ve çıkar. Şöyle der: "Biz ancak malımızla satın alırız. Dinimizle satın alacak değiliz."

Bugün ise - Allah yardımcımız olsun – dinleri ile alışveriş yapanlar oldukça çoğaldı.

Yıl bir ağaç; aylar dalları, günler filizleri, saatler yaprakları ve nefesler de meyvesidir. Kimin nefesleri ibadette olursa, ürünü iyi bir ağaç olur. Kiminki de günah işlemede olursa, ürünü ebucehil karpuzu olur. Ürün toplama işi ancak Kıyamet günü olacak ve ürün toplama anında ürünün tatlısı ve acısı belli olacaktır.

İhlas ve tevhid, kalpteki bir ağaçtır. Dalları, amellerdir. Ürünü ise; dünyada iyi bir hayat ve ahirette kalıcı nimetlerdir. Nasıl cennet meyveleri sonsuz ve kesintisiz ise, dünyada tevhid ve ihlas ile davranmanın ürünü de o şekildedir. [81]

Malik b. Dinar şöyle der: "Amelin kabul edilmemesinden korkmak, amel işlemekten daha zordur."[82]

Ne kadar doğru söylemiş!.. İbadet; bir çok kimse tarafından, ruhsuz gerçekleştirilen ve kalbin hazır bulunmadığı bir adet haline gelmiştir!..

---

[77] Bedâiu'l Fevâid (3/330)
[78] Medâricu's Sâlikin (sf. 96)
[79] Hılyetu'l Evliya (8/131)
[80] Sıfatu's Safve (3/156)
[81] el-Fevâid (sf. 214)
[82] Hılyetu'l Evliya (2/377)

Emiru'l Mü'minin Ali b. Ebi Talip, tam anlamıyla sınırları çizen bir öğütte bulunarak amel işleyenlere şunu vasiyet eder: "Amelle ilgilendiğinizden daha çok, amelin kabulüyle ilgilenin. Çünkü hiçbir amel takva ile azalmayacağına göre, kabul edilen bir amel nasıl azalsın?" [83]

Bu nedenle, amelin riyadan ve gösterişten arınmış olmasına özen gösterirlerdi. Onu, en yakın akrabadan ve en seçkin dosttan dahi gizlerlerdi.

Muhammed b. Vâsi' şöyle der: "Kişi yirmi sene (Allah korkusuyla) ağlardı da yanında bulunan hanımı bunu bilmezdi." [84]

Bazıları şöyle der: "İhlas, Allah ile kul arasında bir sırdır. Hiçbir melek bilmez ki yazsın. Hiçbir şeytan bilmez ki ifsad etsin. Hiçbir hevâ bilmez ki saptırsın." [85]

Vehb b. Münebbih, bize kendi zamanındaki en iyi insanlardan birini şöyle anlatır: İnsanlar onu ziyaret eder ve yüceltirlerdi. Bir gün yanında toplandılar. Şöyle dedi: "Biz, dünyayı bıraktık ve aşırılıktan korktuğumuz için malları ve aileyi terkettik. Şimdi ise, mal sahiplerinin malında olduğundan daha çok bir aşırılığın aramıza girmesinden korkuyorum. Bizim her birimizin; ihtiyacının giderilmesini istediğini, bir şey satın aldığı zaman dini konumu karşılığında almak istediğini, birileriyle karşılaştığı zaman dini konumu gereği kendisine saygı duyulmasını ve selamlanmayı istediğini görüyorum." Bu söz, o kadar yayılır ki, krala ulaşır ve hoşuna gider. Kral, onu görmek ve selamlamak üzere yola çıkar. Adam onu görünce "Bu, kraldır; sana selam vermek için gelmiş" derler. "Niçin?" der. "Nasihat ettiğin sözün için" derler. Adam, hizmetçisine "Yiyecek bir şeylerin var mı?" der. Hizmetçi, "İftar ettiğin ağacın meyvesinden biraz var" der. Getirmesini emreder. Hizmetçi, bir bez üzerinde istediğini getirir. Önüne koyar ve ondan yemeye başlar. Halbuki o; gündüzleri oruç tutar ve bir şey yemez. Kral yanında durur ve selam verir. O da, kralın selamına basit bir şekilde karşılık verir ve yiyeceğine dönerek yemeye devam eder. Kral, "O adam nerede?" der. "Bu o!" derler. "Bu yiyen mi?" der. "Evet" derler. "Bunda bir hayır yok" diyerek geri döner. Adam şöyle der: "Seni benden uzaklaştıran Allah'a hamdolsun." [86]

Denilir ki: Hasan şöyle derdi: "Allah Teâlâ'nın, amelinden bir haseneyi kabul ettiği kişinin onunla cennete girdiği rivayet edilir." Denilir ki: "Ey Eba Sa'd! Kulların diğer haseneleri nereye gider?" Şöyle der: "Şüphesiz Allah azze ve celle ancak; halis ve temiz, kibir ve riyadan uzak olanı kabul eder. Bir hasenesi sağlıklı olan kurtulanlardan olur."

İbni Ömer radıyallahu anhuma'ya, bir dilenci gelir. İbni Ömer oğluna "Ona bir dirhem ver" der. Dilenci uzaklaşınca oğlu, "Allah kabul etsin ey babacığım!" der. İbni Ömer, "Şayet Allah'ın benden bir secdeyi, bir dirhem sadakayı kabul ettiğini bilsem bilmediğim bir şey

[83] Tarihu'l Hulefa (sf. 170)
[84] Sıfatu's Safve (3/269), Hılyetu'l Evliya (2/347)
[85] Medâricu's Sâlikin (sf. 95)
[86] Telbisu İblis (sf. 153)

bana ölümden daha sevimli olmazdı. Bilir misin, kimden kabul edilir? Allah ancak, müttakilerden kabul eder.

İbnu'l Cevzi şöyle der: Allah Teâlâ'ya ihlaslı bir şekilde ibadet eden ne kadar az. Çünkü, insanların çoğu ibadetlerinin görülmesini istiyor. Bil ki; insanlara göre hareket etmeyi terketmek ve insanların kalplerinde bir makam elde etmemek; çok gayret etmekle, niyetin halis olmasıyla ve durumunu gizlemekle olur. İşte yüceleni de bu yüceltir.

Ahmet b. Hanbel, bir vakit yalın ayak yürürdü. Ayakkabılarını elinde taşır ya da bulduğunu toplayanların alması için çıkarırdı. Bişr, daima yalnız başına yalınayak yürürdü. Ma'ruf el-Kerhi, hurma çekirdeklerini toplardı. Bugün ise başkalarına lider olma arzusu her yeri sarmış. Liderlik arzusu yerleşince, kalbe gaflet hakim olur. Ve işte o zaman, insanlara idareci olmak istenir.

İnsanlarda hayret verici şeyler gördüm. İlim sahibi olduğunu söyleyenlerde de bunu gördüm. Yalnız yürüdüğümü görürse buna karşı çıkar. Bir fakiri ziyaret ettiğimi görürse bunu büyütür. Derim ki: Hayret! Bu, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ve sahabilerinin yoluydu. İnsanlar bugün, makam elde etmek için kurnaz olmuşlar. Allah'a yemin olsun ki, muhakkak Hakk'ın gözünden düştünüz ve bu sizi halkın gözünden de düşürdü.

Kardeşlerim! Niyetlerin ıslahı çerçevesinde bir araya gelin. İnsanlara beğendirmeyi bırakın. Dayanağınız, hak yolda dosdoğru yürümek olsun. Selef, bununla yükseldi ve mutlu oldu. [87]

Doğru yolu bulamayan şaşkınlara işte Fudayl'ın sözü... Onlara; bu şaşkınlığı giderecek yol işaretlerini ve şeriatın çoğu kimse tarafından bilinmeyen ölçüsünü çizer: "Ameli, insanlar için terketmek riyadır. İnsanlar için amel işlemek ise şirktir. İhlas; Allah'ın, seni bu ikisinden de korumasıdır." [88]

İhlasın güzelleştirdiği veya riyanın çirkinleştirdiği her küçük ve büyük amelden Kıyamet günü hesaba çekileceğin hali düşün! Amellerin doğru yolda mı yoksa yanlış yollara mı sapmış?!.

Sevri şöyle der: "Allah'a yemin olsun ki, her şeyden sorulacaksınız. Hatta tebessümden bile... Falan gün, neden tebessüm ettin?" [89]

Süfyan b. Uyeyne'nin şöyle dediği rivayet edilir: Alimlerden bir kimse der ki: "İki şey var ki, otuz yıldır onları yapmaya çalışıyorum: İnsanlardan bana gelecek faydadan ümidi kesmeye ve ibadetinin Allah azze ve celle için halis olmasına çalışıyorum." [90]

---

[87] Saydu'l Hâtır (sf. 226) Özetle.
[88] Tezkiyetu'n Nufûs (sf. 17) , Medâricu's Sâlikin (sf. 95)
[89] el-Vera' /Abdullah b. Hanbel (sf. 193)
[90] Hılyetu'l Evliyâ (7/271)

Birilerinden şu rivayet edilmiştir: Denizde savaşa çıktım. İçimizden biri, bir torba gösterdi. Kendi kendime, "Satın alayım ve savaşta kullanayım, falanca şehre gidince de onu satar kâr ederim" dedim. Satın aldığım gece rüyamda şunu gördüm: Sanki iki kişi semadan inmişti. Onlardan biri, diğerine şöyle diyordu: "Gazileri yaz." Ve ona yazdırmaya başladı: "Falan gezmeye çıktı, falan gösteriş için çıktı, falan ticaret için çıktı ve falan Allah yolunda savaşa çıktı." Sonra bana baktı ve şöyle dedi: "Yaz! Falan, ticaret için çıktı." "Allah, Allah! Vay halime! Ben, ticaret yapmak için çıkmadım. Yanımda, ticaret yapacak bir ticaret malı da yok. Sadece cihad etmek için çıktım" dedim. Dedi ki: "Efendi! Dün, kâr etmek için bir torba satın almadın mı?" Ağladım ve "Beni tâcir olarak yazmayın" dedim. Arkadaşına baktı ve "Ne dersin?" dedi. O, şöyle cevap verdi: ""Falan, cihad için çıktı fakat yolda, satıp kâr etmek için bir torba satın aldı" yaz ki, Allah azze ve celle onun hakkında dilediği gibi hükmünü versin." [91]

Değerli kardeşim! Hasan el-Basri'nin şu sözünü düşün: "Bir şeye gözümle bakmadan, onu dilimle konuşmadan, ona elimle vurmadan ve ayağımla bir şeye kalkışmadan baktım: İbadet üzerine mi yoksa masiyet üzerine mi? İbadet ise ilerledim. Masiyet ise geri durdum." [92]

İbni Teymiyye rahimehullah şöyle der: "Allah Teâlâ, amellerden ancak kendi rızası istenileni kabul eder. Sahih bir hadiste sabit olduğu üzere, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurur: **"Ben, kendisine şirk koşulanların şirkten en uzak olanıyım. Kim bir amel işler de onda başkasını bana ortak koşarsa ben, ondan uzağım ve onun hepsi ortak koştuğu içindir."** Yine, sahih olarak rivayet edilen bir hadiste, cehenneme ilk atılacak üç insan bildirilir: Riyakar Kur'an okuyucu, riyakar mücahid ve riyakar hayırsever. Dinin sadece Allah'a has kılınması -ki Allah başkasını kabul etmez- gelmiş geçmiş bütün peygamberlerin gönderiliş amacı ve bütün kitapların indiriliş gayesidir. İman ehlinin alimleri bu konuda aynı görüşe sahiptir. Bu, nebevi davetin özüdür. Kur'an'ın, etrafında döndüğü eksendir." [93]

Bir adam, Ubade b. es-Sâmit'e şöyle der: "Allah yolunda kılıcımla savaşırım. Bununla, Allah Teâlâ'nın rızasını ve insanların övgüde bulunmasını dilerim. Ubade şöyle der: "Sana bundan bir şey yok!" Adam bunu üç kere sorar ve Ubade her seferinde "Sana bir şey yok!" der. Sonra, üçüncüde şöyle der: Allah şöyle buyuruyor: **"Ben, kendisine şirk koşulanların şirkten en uzak olanıyım..."** Ve hadisi okur. [94]

Abdullah ibnu'l Mübarek, Allah yolunda savaşırken yüzünü bir örtüyle örterdi. Bu nedenle İmam Ahmed b. Hanbel onun hakkında şöyle der: "Allah, İbnu'l Mübarek'i işlediği gizli bir amel nedeniyle yüceltti." [95]

---

[91] el-İhyâ (4/399)
[92] el-Vera' / İbni Ebi'd Dünya (sf. 116)
[93] Mecmuu'l Fetâva (10/48)
[94] el-İhya (3/313)
[95] Sıfatu's Safve (4/146)

Avn b. Abdullah, sadaka verenlere ve hayır yapanlara nasihat ederek şöyle der: Fakire bir şey verince "Allah seni mübarek eylesin" derse sen de ona "Allah seni de mübarek eylesin" de ki sadakan ihlaslı olsun. [96]

Şüphesiz o, bu öğüdüyle sadakanın Allah azze ve celle için halis olmasını, onda nefsin hiçbir nasibinin bulunmamasını ister. Bunun bir benzeri de mü'minlerin annesi Aişe radıyallahu anha'dan rivayet edilir.

Hüseyin b. Ziyâd'a bakın!.. Sanki bizden biriyle; zayıflığımız, kusurlarımız ve ihmalimiz üzerine konuşuyor. Şöyle diyor: "Hangi amelle, nebiler ve sıddıklarla birlikte cennete girmek; Kıyamet duraklarında Nuh, İbrahim ve Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte durmak istiyorsun?! Allah azze ve celle için hangi şehveti terkettin. Allah için neyi uzaklaştırıp neyi yakınlaştırdın?"

İbni Receb şöyle der: Allah'tan başkası için yapılan amel birkaç kısımdır: Bazen riya olur, dünyevi bir çıkar için insanlara gösteriş yapmaktan başka amaç taşımaz. Münafıkların durumu gibi…Allah azze ve celle şöyle buyurur: ***(Onlar namaza kalktıkları zaman üşenerek kalkarlar, insanlara gösteriş yaparlar ve Allah'ı da çok az zikrederler)*** [97]

Bu tür katışıksız bir riya, bir müslümanın farz namazında veya orucunda yok denecek kadar azdır. Zekat, hacc ve benzeri zahiri amellerde görülebilir. Hiç bir müslüman bu çeşit bir riya ile yapılan amelin boşa gittiğinden, o ameli işleyenin Allah tarafından sevilmemeyi ve cezayı hakettiğinden şüphe etmez.

Bazen de amel Allah için olur ve ona riya karışır. Eğer riya başından o amele karışmışsa sahih naslar bu amelin batıllığına ve aynı zamanda boşa gittiğine işaret eder. Yapılan amelin aslı Allah için olur, daha sonra kendisine riya düşüncesi gelirse… Şayet bu düşünceyi kabul etmez, defederse yaptığı amele bir zararı olmadığında ihtilaf yoktur. Kendisine gelen bu riya düşüncesi devam ederse ameli batıl olur mu, yoksa ameline bir zarar vermez ve asıl niyetine göre mi değerlendirilir?..Bu konuda seleften alimler arasında ihtilaf vardır. İmam Ahmed ve diğer bazı alimler; amelin, sonradan gelen bu düşünce ile batıl olmayacağını ve ilk niyetine göre amelin değerlendirileceğini zikrederek bu görüşü tercih etmişlerdir.

Birileri, amelin batıl olmasıyla ne lehine ne de aleyhine bir şey olmayacağını zannetmesin. İbni Receb, şöyle der: Bilakis o, kötülenmeyi ve cezayı haketmiştir. Kur'an ve sünnet, riya ile yapılan amelin batıl olacağına işaret ederek bununla ilgili tehdit zikredilmiştir.

Kişi, ameli sadece Allah için işlerse; daha sonra Allah, bu ameli dolayısıyla mü'minlerin kalplerine onun hakkında güzel duygular verirse ve o da Allah'ın fazlı ve

[96] Hılyetu'l Evliya (4/253)
[97] 4/en-Nisa/142

rahmetiyle sevinip mutlu olursa bu işlediği amele zarar vermez. Ebu Zerr radıyallahu anh'tan şu rivayet edilir: Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'e, hayır işleyen ve insanların kendisine övgüde bulunduğu kişi hakkında sorulur. Şöyle buyurur: "Bu, müminin dünyadaki müjdesidir." Ebu Hureyre radıyallahu anh'tan rivayet edilen hadis ise şu şekildedir: Evimde namaz kılarken içeri bir adam girer ve bu beni sevindirir. Rasûlullah şöyle buyurur: "Allah sana rahmet etsin. Senin için iki ecir vardır. Gizlilik ecri ve aşikarlık ecri." Çünkü o, başlangıçta birinin kendisini görmesini amaçlamamıştır. Kalbinden, birinin görmesini dileyerek de namaza kalkmamıştır.

Değerli okuyucu! Şimdi sana insanlardan bir çoğunun bilmediği riyanın bazı inceliklerini ve gizli yönlerini açıklayacağım:

Birincisi: Ebu Hamid el-Gazali'nin İhya'da zikrettiğidir. Gizli riyadan bahsederken şöyle der: "Bundan daha gizlisi; ibadet edenin, kimsenin görmesini istemeyerek ve ibadetinin ortaya çıkmasından hoşlanmayarak ibadetini gizlemesi fakat bununla birlikte; insanları gördüğünde ilk önce kendisine selam verilmesini, onu güler yüzle ve saygıyla karşılamalarını, kendisine övgüde bulunmalarını ve yer açmalarını istemesidir. Bu konuda bir kimse gevşek davranırsa bu onun nefsine ağır gelir. Kendi kendine, bunun olmaması gerektiğini düşünür. Sanki, kimseye göstermemesine rağmen gizlediği ibadetin karşılığı olarak kendisine hürmet edilmesini ister. Şayet daha önce o ibadeti yapmış olmasaydı, insanların kendi hakkında gevşek davranmamaları gerektiğini düşünmeyecekti. İnsanlarla ilgili konularda, ibadetin varlığı yokluğu gibi olmadıkça, ibadet eden kimse Allah'ın bilmesi ile yetinmemiştir. Karıncanın hareketinden daha gizli olan riyanın gizli bir şekilde onu lekelemesinden kurtulamamıştır. Bunların hepsi neredeyse ecri boşa çıkarır. Bundan da ancak sıddıklar kurtulur." [98]

İkincisi: Allah'a ihlası, amaç ve gaye olarak değil, dünyevi isteklerden birine ulaşmak için aracı olarak yapmaktır.

Şeyhulislam rahimehullah, bu gizli afetler hakkında uyarıda bulunarak şöyle der: Anlatıldığına göre; Ebu Hamid el-Gazali'ye, Allah'a kırk gün ihlas ile ibadet edenin kalbinden diline hikmet pınarlarının fışkıracağı şeklinde bir bilgi ulaşır. Ebu Hamid şöyle der: Kırk gün ihlas ile ibadet ettim, hiçbir şey fışkırmadı. Bunu, bazı ariflere zikrettim. Bana şöyle dediler: "Sen, Allah için ihlaslı davranmadın ki, hikmet elde etmek için ihlaslı davrandın."

Sonra İbni Teymiyye şöyle der: Çünkü bazen insanın amacı ilim ve hikmet elde etmek olur. Ya da, bir takım keşifler ve tesirler elde etmek, insanların kendisini yüceltmesini ve ona övgüde bulunmasını sağlamak ve benzeri istekler olur. Bunun, Allah'a ihlas ile amel etmek ve rızasını dilemekle olacağını bilir. İsteğini; Allah'a ihlas ile amel ederek ve rızasını dileyerek elde etmeyi amaçlayınca da tenakuza düşmüş olur. Çünkü, başka bir şey için bir

---

[98] el-İhya (3/305-306)

şey istenince, ikinci şey bizzat hedeflenmiş ve istenmiştir. Birincisi ise, ikinciye araç olduğu için istenmiştir. Allah için ihlaslı davranmayı alim veya arif olmak için, hikmetli biri veya keşif, tasarruf ve benzeri sahibi olmak için isteyen Allah'ı dilememiştir. Bilakis Allah'ı o değersiz dileğine aracı kılmıştır. [99]

Bu nedenle, Şatıbi rahimehullah şöyle der: "Sebebi işleyen kimsenin, müsebbebi ortaya koymanın kendi yetki ve ihtiyarıyla ilgisi bulunmadığı şuuru içerisinde olması gerekir ve eğer kişi sebebi işlerken müsebbebi failine (Allah'a) havale eder ve ondan tamamen sarf-ı nazarda bulunursa bu kendisinin ihlası için daha uygun olur. Mükellef sebep konusunda vârid olan emre ve nehye icabet edip, bunların ötesinde başka bir şeye atf-ı nazarda bulunmayınca, kendi beklentilerinden uzak kalmış, Rabbinin hukukunu ifa etmiş ve gerçek kulluk makamında yerini almış olur. Müsebbebe iltifatta bulunması ve ona yönelik bir kasdının olması durumu ise böyle değildir. Çünkü o takdirde Allah'a olan yönelişi saflığını yitirecek; sebebe tevessül ile ortaya koymaya çalıştığı Allah'a olan yönelişi, müsebbebe olan yönelişi vasıtasıyla olmuş olacaktır. İhlas açısından bu iki mertebenin arasında farklılığın bulunduğunda hiçbir şüphe yoktur." [100]

Şatıbi rahimehullah, kırk gün ihlas ile ibadet edenin kıssasını anlattıktan sonra şöyle der: "Sebeplerin işlenmesi sırasında müsebbeblerin göz önünde bulundurulması konusunda bu gibi şeyler çok olmaktadır. Hatta bazen bu mülahazaları iyice taşar ve sebeplere riayetle, o sebepleri koymak durumunda olan kişi arasına girdiği bile olur. Böylece abid olan ibadetlerini çok görmeye başlayabilir, alim ilmiyle gururlanma noktasına gelebilir." [101]

Üçüncüsü: Riyanın gizli yönlerinden biri de İbni Receb rahimehullah'ın şu sözüyle işaret ettiğidir: Burada ince bir nükte vardır: İnsan bazen, başka insanlar arasında kendini kötüler. Bununla, insanların kendisini mütevazi biri olarak görmesini, yanlarında değerinin yükselmesini ve ona övgüde bulunmalarını ister. Bu, riyanın gizli kapılarından biridir. Selef-i Salih, bu konuda uyarıda bulunmuştur. Mutarrif b. Abdullah eş-Şıhhîr şöyle der: "Nefse övgü olarak onu insanların önünde kötülemen yeter. Sen sanki onu kötülemekle övmek istersin. Bu da, Allah katında bir terbiyesizliktir." [102]

Müslüman kardeşim!

İhlas ve ibadeti insanlardan gizlemek az bulunur ve zor elde edilir şeydir. Peki, evinde ve ailenin arasındayken durumun nasıl?!.

Harbi şöyle der: "Kişinin; eşinin ya da başka birinin bilmediği gizli bir salih amelinin olmasını güzel görürlerdi." [103]

---

[99] ed-Der'u (6/66-67)
[100] el-Muvâfakât (1/219-220)
[101] el-Muvâfakât (1/220)
[102] "İki aç kurt.." hadisinin şerhi. (sf. 46) İhlas ve Küçük Şirk'ten nakledilmiştir.
[103] es-Siyer (9/349)

Sevgili kardeşim! Onlara göre biz neredeyiz?..

Rebi' b. Haysem'in tüm ameli gizliydi. Kur'an açmış okurken yanına bir kimse gelirse onu elbisesiyle örterdi. [104]

Bu nedenle, Zubeyr ibnu'l Avvâm radıyallahu anh şöyle der: "Hanginiz, gizli bir salih ameli olmasına güç yetirebiliyorsa bunu yapsın." [105]

Sehl b. Mansur şöyle der: Bişr b. Mansur namaz kılar ve namazını uzatırdı. Bir adam arkasından ona bakıyordu. O, bunun farkına vardı ve namazı bitirince şöyle dedi: "Bende gördüğün hoşuna gitmesin. Çünkü İblis, meleklerle beraber uzun bir süre Allah'a ibadet etmiştir." [106]

Yahya b. Kesir'den şu rivayet edilir: İlaç içer ve hanımı ona ilacın etkisini göstermesi için evin içinde biraz yürümesini söyler. Şöyle der: "Böyle bir yürüyüş bilmiyorum." Sanki o, bu yürüyüşte dinle alakalı bir yön bulamaz ve onu yapmaya izin vermez.[107]

İbnu'l Mübarek şöyle der: "Küçük bir ameli bazen niyet büyültür." [108]

Fudayl b. Iyad şöyle der: "Eskiden yaptıkları ile gösteriş yaparlardı. Bugün ise, yapmadıkları ile gösteriş yapar oldular."

Böyle kimseler, bu zamanda oldukça çoktur. Allah azze ve celle'nin şu tehdidi tam onlara uymaktadır: ***(Sanma ki ettiklerine sevinen, yapmadıkları ile övülmek isteyenler; sanma ki onlar azaptan kurtulacaklardır. Onlar için elem verici bir azap vardır)*** [109]

Ne kadar çok, başkalarının yaptığını kendine maleden var! Özellikle müdürler, önemli kişiler ve benzerleri karşısında, onlardan birini emrindeki bir kimsenin yaptığını kendine maleder ve onunla övünür görürsün. Ne Allah'tan, ne de kuldan utanır!!

Yapılan bir işe niyet kazandırmaya gelince çoğu kimse bu konuda ihmalkardır. Çok az kimse, yemek ve uyumak gibi adetleri samimi bir niyet ile ibadete dönüştürmeyi amaçlar.

Şeyhulislam İbni Teymiyye, bu konuyu ayrıntılı bir şekilde açıklayarak şöyle der: "Mubahlardan ancak, ibadete yarar sağlayacak olanını yapmak gerekir ve onu ibadet için kullanmayı amaçlamalıdır." [110]

Müslüman; uykusuyla, yemesiyle ve içmesiyle Allah'a ibadet için, gece namazına kalkabilmek ve Allah yolunda cihad edebilmek için güç bulmayı amaçlarsa bu niyetiyle,

---

[104] Hılyetu'l Evliya (2/107)
[105] ez-Zühd /İbnu'l Mübarek (sf. 392)
[106] es-Siyer (8/36)
[107] el-Vera' / Abdullah b. Hanbel (sf. 122) , el-İhya (2/110)
[108] Camiu'l Ulûm ve'l Hikem (sf.14)
[109] 3/Âl-i Imran/188
[110] Mecmuu'l Fetâva (10/460)

mubah olan amellerinden dolayı da sevaplandırılır. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in Sa'd b. Ebi Vakkas'a şöyle söylediği sahih olarak rivayet edilmiştir: **"Şüphesiz, Allah'ın rızasını dileyerek harcadığın her nafaka için sana ecir verilir. Hatta, hanımının ağzına koyduğuna bile."** [111]

Nevevi şöyle der: "Lokmayı hanımının ağzına koymak genelde oynaşma anında olur. Bunda, nefsin arzusuna açık bir pay vardır. Bununla birlikte, o durumda niyetini sevap kazanmaya çevirirse, Allah'ın ihsanıyla bu gerçekleşir." [112]

Alimler, mubahları ve adet olan şeyleri yaparken ibadet sevabı kazanmak için niyetin hatırlanmasına teşvik ederler. Üstelik, bunu yapmanın zorluğu da yoktur. Hatta, kendisi için zevkli bir şey ve bir alışkanlık olur. Bu, Allah'ın rahmetinin genişliğinin ne kadar yüce olmasındandır. Kuluna, nefsinin arzuladığı temiz şeyleri helal kılmıştır. Sonra bunun yanında, o ameline iyi niyeti dolayısıyla sevap verir. [113]

Yahya b. Kesir şöyle der: "Niyeti öğrenin. Çünkü niyet, amelden daha önemlidir." [114]

Zübeyd şöyle der: "Her şeyde, yememde ve içmemde bile bir niyetimin olmasını isterim." [115]

Süfyan es-Sevri'nin şöyle dediği nakledilir: "Niyetimden daha zor bir şeyi tedavi etmedim. Çünkü o, bana üstün geliyor." [116]

Mutarrif b. Abdullah şöyle der: "Kalbin sahih olması amelin sahih olmasına bağlıdır. Amelin sahih olması da niyetin sahih olmasına bağlıdır." [117]

İkrime şöyle der: "Şüphesiz Allah, kulun ameline vermediğini niyetine verir. Çünkü niyette gösteriş olmaz." [118]

İbnu'l Kayyım şöyle der: "Kulun niyeti, isteği ve gayreti ölçüsünde; yüce işlere olan rağbeti ölçüsünde Allah subhanehu'nun başarılı kılması ve yardımı olur. Allah'ın yardımı; gayretleri ve niyetleri, arzuları ve endişeleri ölçüsünde kullara iner. Bunların tersi ölçüsünde de başarısızlık gerçekleşir. Allah subhanehu, hüküm verenlerin en hikmetlisi ve bilenlerin en bilgilisidir. Başarıyı, layık olan yere koyar. Başarısızlığı da layık olan yere koyar. O; her şeyi bilen ve hikmet sahibidir. Kaybeden ancak; şükrü eda edemediği, yalvarmayı ve duayı ihmal ettiği için kaybetmiştir. Allah''ın izniyle ve yardımıyla kazanan da; ancak şükrettiği için, samimiyetle yalvarıp dua ettiği için kazanmıştır. Bütün bunların temeli de sabırdır."

---

111 Buhari
112 Fethu'l Bâri (1/37)
113 Kitabu'l İhlas / Ömer el-Aşkar (sf. 156)
114 Hılyetu'l Evliya (3/70)
115 Hılyetu'l Evliya (5/61)
116 Camiu'l Ulum ve'l Hikem (sf. 12)
117 Camiu'l Ulum ve'l Hikem (sf. 12)
118 el-İhya (3/314)

Sevgili kardeşim! Biz onlara göre neredeyiz?..

Amr b. Kays el-Mulâi, gözü yaşarınca yüzünü duvara doğru çevirir ve yanında oturanlara "Bu nezledir" derdi. [119]

Anlatıldığına göre birgün vaaz eder. Adamın biri derin bir iç çeker. Ona şöyle der: Ey kardeşimin oğlu! Yaptığınla ne kasdetmiş olabilirsin? Eğer samimi isen nefsini meşhur ettin. İnsanlar gizli olarak ibadet ederlerdi de onların hiçbirinin sesi duyulmazdı. Sizden öncekiler arasında öyle insanlar vardı ki; Kur'an'ı baştan sona okurdu da komşusu bunu hissetmezdi. Bir başkası dini bilgisini artırırdı da arkadaşı bunu bilmezdi. Onlardan birine şöyle denir: "Namazda başka şeylerle ne kadar az meşgul oluyorsun ve huşun ne güzel!" O da şöyle der: "Ey kardeşimin oğlu! Kalbimin nerede olduğunu nereden biliyorsun?" [120]

Eyyub es-Sıhtiyani gecenin tümünü ibadet ile geçirirdi ve bunu gizlerdi. Sabah olunca sanki o saat kalkmış gibi sesini yükseltirdi. [121]

Seleme b. Dinar insanların bir çoğunun gafil olduğu büyük bir olaya dikkat çekerek samimi bir öğütte bulunur. Şöyle der: "Günahlarını gizlediğinden daha güçlü bir şekilde hasenatını gizle!" [122]

Bunu nefsiyle mücadele eden; Allah celle ve alâ'nın kendisini başarılı kıldığı, yardım ettiği ve hatalarını düzelttiği kimseden başka kim yapabilir?!.

Hasan el-Basri şöyle der: "Kişi bir meclise otururdu. Gözyaşları gelirdi ve ona mani olurdu. Ona mani olamayacağından korkarsa meclisten kalkardı." [123]

Cerir b. Amir b. Sabit şöyle der: Ali b. Hüseyn ölünce, kendisini yıkarlarken sırtındaki bir siyahlığa bakmaya başladılar. "Bu ne?" dediler. Denildi ki: "Gece sırtında un torbaları taşırdı ve Medine ehlinin fakirlerine dağıtırdı." [124]

Yapılan ameli gizlemenin yollarından biri de küçük bir gözyaşını dahi görünmemesi için gizlemektir. Hammad b. Zeyd şöyle der: Eyyub es-Sıhtiyani bir mecliste oturuyordu. Gözlerine yaş geldi. Bunun üzerine sümkürmeye başladı ve şöyle diyordu: "Ne şiddetli bir nezle imiş!" [125]

Muhammed b. Vâsi' şöyle der: "Ne adamlar gördüm. Adamın başı hanımının başı ile bir yastıkta olurdu ve yanağının altı gözyaşından ıslanırdı da hanımının bundan haberi

[119] Sıfatu's Safve (3/124)
[120] ez-Zühd / Hasen el-Basri (sf. 159)
[121] Sıfatu's Safve (3/492)
[122] Hılyetu'l Evliya (3/240), es-Siyer (10/6)
[123] ez-Zühd (sf.373)
[124] Hılyetu'l Evliya (3/136)
[125] es-Siyer (8/503)

olmazdı. Öyle adamlar gördüm ki, onlardan biri safta dururken yanağından gözyaşları akardı da yanındaki bunu hissetmezdi."[126]

Orucu ve sadakayı gizlemedeki halleri de hayret vericidir. Ebu'l Hüseyn en-Nevevi bu iki ibadeti, yirmi yıl boyunca birlikte yapar. Evinden iki ekmek alır ve çarşıya gitmek için çıkar. Yolda o iki ekmeği sadaka olarak verir ve mescide girer. Çarşıya gitme vakti gelinceye kadar namaz kılar. Vakit gelince çarşıya çıkar ve oradakiler, onun evinde yemeğini yediğini zanneder. Evindekiler de onun, yiyeceğini yanına aldığını zannederler. Oysa o, oruçludur. [127]

Onlar; sabır çeşitlerinin en büyüğüne, en zoruna ve nefse en ağır gelenine katlanan insanlar... İbadete sabrettiler. Nefisleriyle mücadele ettiler ve onu yola getirdiler. Sonuçta nefisleri onlara boyun eğdi ve itaat etti. Uysal bir şekilde, hakka ve ibadette samimi olmaya doğru yöneldi.

"Günlerin tecrübesi ile gördüm ki"

"Sabrın övgüye layık bir sonucu vardır."

"Bir işte ciddi olarak sabırla uğraşıp da"

"Zafer kazanmayan oldukça azdır."

Davud et-Tâi kırk yıl oruç tutar ve hiç kimse bunu bilmez. Kendisi kumaş satardı. Yiyeceğini yanına alır ve yolda onu ihtiyaç sahiplerine verirdi. Akşam, ailesinin yanına döner, iftar ederdi. Onun oruçlu olduğunu bilmezlerdi. [128]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurur: **"Bu ümmeti yücelik ve din ile, ululuk ve yeryüzü hakimiyeti ile müjdele! Onlardan kim, ahiret amelini dünya için yaparsa, onun ahirette hiçbir nasibi yoktur."**

Süfyan ile Fudayl bir araya gelir, müzakere yapar ve ağlarlar. Süfyan der ki: "Ben, bu oturumumuzun bereket bakımından oturduğumuz en büyük oturum olmasını ümit ederim." Fudayl ona şöyle der: "Fakat ben, oturduğumuz en kötü oturum olmasından korkuyorum."Kendinde bulunan en güzel hale bakıp onunla, bana göstermek için güzel davranmadın mı? Ben de sana göstermek için güzel davranmadım mı? Bu şekilde sen bana ibadet etmiş, ben de sana ibadet etmiş olmadım mı?" Süfyan, feryat ederek ağlar. Sonra şöyle der: "Beni ihya ettin, Allah da seni ihya etsin!"

Müslüman kardeşim!

---

[126] Hılyetu'l Evliya (2/136)
[127] Sıfatu's Safve (2/439)
[128] Sıfatu's Safve (3/135)

Mansur b. Mu'temir kırk yıl oruç tutar ve geceleri ibadete kalkardı. Gecenin tamamında ağlardı. Sabah olunca gözlerini sürmeler, dudaklarını parlatır ve saçını yağlardı. Annesi ona, "Birini mi öldürdün?" derdi. O da, "Nefsimin yaptığını ben bilirim" derdi. [129]

İsrailiyatlarda şu rivayet edilir: Abidin biri uzun yıllar Allah'a ibadet eder. Günün birinde bir cemaat kendisine gelerek, "Burada ağaca tapan insanlar var" diye haber verirler. Buna kızan âbid, baltayı omuzuna alarak ağacı kesmek üzere yola çıkar. Yolda bir ihtiyar suretinde şeytan ile karşılaşır. Şeytan ona nereye gittiğini sorar. Abid, ağacı keseceğini söyler. Şeytan, "Sana ne? İbadetini bırakıp ağacı kesmekle meşgul oluyorsun. İbadetine geri dön!" der. Abid, "Bu da benim bir ibadetimdir" der. Şeytan, "Ben bu ağacı kesmek isteyene izin vermem" der ve boğuşurlar. Abid, şeytanı yenerek göğsünün üzerine oturur. Şeytan, "Beni bırakırsan sana söyleyeceklerim var. Sen bundan sorumlu değilsin. Kendin ağaca tapmıyorsun. Başkasından sana ne? Allah Teâlâ'nın yeryüzünde bu kadar peygamberi var. Dilese, buraya da bir peygamber gönderir ve ağacı ona yıktırır" der. Abid, "Hayır, mutlaka bu ağacı keseceğim" der ve tekrar boğuşmaya başlarlar. Abid, ikinci defa da onu yener ve göğsünün üzerine oturur. Şeytan, "Beni yine bırakırsan sana öyle bir teklifte bulunacağım ki, bu hem senin hem de benim hakkımda daha hayırlı olacak" der. Abid, şeytanı bırakarak "Teklifin nedir?" diye sorar. Şeytan, "Sen hiçbir şeye sahip olmayan ve insanların başına yük olan bir kimsesin. Elbette sen de başkalarından üstün olmak, yoksullara yardımda bulunmak istersin. Abid, "Evet isterim" deyince şeytan, "O halde sen bu işten vazgeç, evine dön. Ben her sabah senin başının ucuna iki altın koyarım. Bunları istediğin gibi; kendine, ailene ve yoksullara harcarsın. Bu senin için, bu ağacı kesmekten daha hayırlıdır. Çünkü onu kesmenin, ağaca tapanlara bir zararı olmadığı gibi tapmayanlara da bir faydası yoktur" der. Abid bir süre düşündükten sonra, "Bu ihtiyar doğru söylüyor. Ben peygamber değilim ki, bu ağacı kesmek mecburiyetinde olayım. Allah Teâlâ, bunu kesmeyi bana emretmedi ki, kesmemekle O'na asi olayım. Bu ihtiyarın teklifi daha karlı ve faydalı" diyerek kabul eder ve geri döner. Akşam yattığında sabahleyin başucunda iki altın bulur. Ertesi sabah da aynı şekilde iki altın bulur. Daha sonra altınlar kesilir. Altınları başucunda bulamayan abid, öfkeyle baltayı alarak ağacı kesmek üzere yola çıkar. Yolda yine aynı ihtiyar ile karşılaşır. İhtiyar yine nereye gittiğini sorar. Ağacı kesmeye gittiğini söyler. İhtiyar, "Nerede!.. Artık yıkamazsın" diyerek onunla boğuşmaya başlar. Bu defa ihtiyar, abidi kuş gibi ayaklarının altına alır. Abid'e, "Ya bu düşüncenden vazgeçersin ya da seni boğazlayacağım" der. Abid, "Beni bırak ve bana ilk önce benim sana nasıl galip geldiğimi, şimdi ise senin beni nasıl yendiğini anlat" der. Şeytan, "İlk seferinde öfken Allah içindi. Niyetin, ahiretti. Onun için Allah Teâlâ seni galip getirdi. Fakat bu sefer nefsin için ve dünyalık için öfkelendin. Ve seni yendim" der. [130]

---

[129] Tezkiratu'l Huffâz (1/142)
[130] el-İhyâ (4/398)

Bişr b. el-Haris, samimi bir nasihatle ve açık bir sevgiyle bizlerin çoğuna şu öğütte bulunur: "Kendisinden bahsedilmesi için ibadet etme! Günahını gizlediğin gibi, hasenatını da gizle!" [131]

Riya ile mücadele şaşılacak bir iştir. Fakat, Allah'ın kendisine yardım ettiği kimse riyayı sürekli yener. Tekrar gelirse tekrar yener!

Yusuf İbnu'l Hüseyn şöyle der: "Dünyada en zor bulunan şey ihlastır. Kalbimden riyayı düşürmek için ne kadar uğraşıyorum. Sanki, başka bir renkte yeniden yeşeriyor." [132]

Bazıları şöyle der: "İhlas; ibadetine, Allah'tan başka şahit ve O'ndan başka karşılık veren birini istememendir." [133]

Alim ve abid Abdullah b. Mübarek, Tarsus'a çok giderdi. Rakka'da bir handa konaklardı. Bu arada bir genç kendisine gelir, hizmetini eder ve ondan hadis dinlerdi. Abdullah, bir keresinde Rakka'ya gelir ve o genci göremez. Acelesi vardır, Allah yolunda cihada çıkmıştır. Savaş bitince Rakka'ya geri döner. Genci sorar. "Aldığı bir borç yüzünden hapiste" derler. Abdullah, "Borcunun miktarı ne kadar?" der. "Onbin dirhem" derler. Mal sahibini öğreninceye kadar araştırır ve onu bir gece yanına çağırır. Kendisine onbin dirhem verir, yaşadığı müddetçe bunu hiç kimseye haber vermemesi için yemin ettirir ve "Sabah olunca genci hapisten çıkar!" der. [134]

Müslüman kardeşim!

O veliler, tek olan ve ortağı bulunmayan Allah azze ve celle'ye ibadeti hakkıyla gerçekleştirebilmek için tamamen ihlaslı davranmaya ve ibadetleri gizlemeye özen gösterince, Allah Teâlâ da daha bu dünyada onları kabul ve güzel övgü ile mükafatlandırdı. Onları doğru sözlü kıldı. Çünkü onlar, Allah'ın rızasını elde etmek için gayret ettiler. Allah onlardan razı oldu ve insanları da razı etti.

İhlası, gaye ve hedef edindiler. İnsanların rızasını kazanmak için araç edinmediler. İnsanların yanında kabul ve güzel bir övgü görmek için Allah Teâlâ'ya karşı ihlaslı olan kimse Allah Teâlâ'yı istememiştir. Bilakis Allah'ı ona aracı kılmıştır.

İhlaslı olmayan riyakarlar, kendini beğenenler ve çıkarcı bir akla sahip olanlar ise amaçlarının tersine, bir ceza olarak, insanların kötülemesinden ve öfkesinden başka bir şey elde edemezler. Onlar için ahirette de ağır bir ceza vardır.[135]

Davud et-Tâi çarşıya çıkar. Taze hurma görür ve canı çeker. Satıcıya gelerek şöyle der: "Bana, parasını yarın vermek üzere bir dirhemlik ver." Satıcı, "Git işine!" der. Onu tanıyan

[131] es-Siyer (10/476)
[132] Medâricu's Sâlikin (sf. 96)
[133] Medâricu's Sâlikin (sf. 96)
[134] Sıfatu's Safve (4/141)
[135] Meâlim fi's Sülûk (sf. 92)

biri bunu görür ve içinde yüz dirhem olan bir para kesesi çıkarır ve satıcıya şöyle der: "Arkasından git; o senden bir dirheme istiyordu. Al, bu yüz dirhem senin." Satıcı arkasından yetişerek ona şöyle der: "Geri dön ve istediğini al." Şöyle der: "Benim ona ihtiyacım yok. Sadece bu nefsi denedim. Cenneti istediği halde, bu dünyada bir dirhem etmediğini gördüm." [136]

Hişam b. Hassan'ın hanımı şöyle der: "Muhammed b. Sirin'in evinde konuktuk. Gece ağladığını, gündüz güldüğünü işitirdik." [137]

Geceleri korkarak ve ümit ederek ağlarlar. Rablerinin rahmetini dilerler. Gündüz gülmeleri de hallerini gizlemek içindir. İhlaslı olmak, gece ibadetinin yorgunluğunu ve etkisini hissettirmemek içindir.

Hikmetli insanlardan birinin şöyle dediği rivayet edilir: "Riya ve gösteriş için ibadet eden, pazara çıkıp çantasını taşla dolduran kimse gibidir. İnsanlar, "Bu adamın çantası ne kadar da dolu" derler. İnsanların sözünden başka hiçbir faydası yoktur. Bir şey satın almak istese bununla ona bir şey vermezler. Riya ve gösteriş için amel işleyen de bunun gibidir. İnsanların sözlerinden başka bir fayda elde edemez. Ahirette de ona hiçbir sevap yoktur. Allah Teâlâ şöyle buyurur: ***(İşledikleri amellerinin önüne geçip onu havaya saçılmış toz zerreleri yaparız)*** [138] Ayette, "Allah azze ve celle'nin rızasının dışında başka bir şey için yapılan amellerin sevabını iptal eder ve onları havaya saçılmış, güneş ışıkları arasında görülen toz zerreleri gibi değersiz yaparız" denilmektedir.

İmam Ahmed, Ebu'd-Derdâ'nın ölüm sekeratında bayıldığını ve ayıldığında şu ayeti okuduğunu zikreder: ***(Yine O'na iman etmedikleri ilk durumdaki gibi onların gönüllerini ve gözlerini ters çeviririz. Ve onları şaşkın olarak azgınlıkları içerisinde bırakırız)*** [139]

İşte selef günahların, kendileriyle hüsnü'l hâtime'nin (iyi sonun) arasına perde olmasından böyle korkardı.

Şöyle der: Bil ki kötü son, -Allah bizleri ondan korusun- dışı düzgün ve içi salih olan kimseye olmaz. Allah'a hamdolsun, böyle bir şey duyulmadı ve bilinmiyor. O ancak, inancı bozuk olan ya da büyük günah işlemekte ısrar eden ve çok büyük günahlara yönelen kimseye olur. Bu durum, son pişmanlık anına kadar kendisine galip gelir ve şeytan o sarsıntı anında kendisini yener ve o dehşet anında -Allah korusun- onu kandırır. [140]

---

[136] Sıfatu's Safve (3/139)
[137] ez-Zühd (sf. 422)
[138] 25/el-Furkan/23
[139] 6/el-En'am/110
[140] Abdülmelik b. Muhammed el-Kâsım, Peygamberlerin Davetinin Anahtarı, Çeviren İsmail Yaşa.

Riyanın Tedavisi

Her hastalığın bir ilacı vardır. Bilen bilir, bilmeyen de bilmez. Riyanın büyüklüğüne ve müslümanın ibadeti için oluşturduğu tehlikeye rağmen, onun ve ihlasa ters düşen benzeri hastalıkların da çeşitli tedavi yolları ve ilacı vardır. Bunlardan bazıları şu şekildedir:

1- Mükellef kimse şunu yakînen bilmelidir ki, o bir kuldur. Kul, efendisine hizmeti karşılığı hiçbir karşılık ve ücret haketmez. Çünkü o, kulluğu gereği ona hizmet etmektedir. Efendisinden kendisine ulaşan ecir ve mükafat, efendisinin iyiliğinden ve ihsanındandır. Yaptığının karşılığı değildir.

2- Allah'ın kendisine verdiği nimetleri, fazlını ve tevfikini gözlemlemesidir. Bütün bunlar Allah'tandır, kendisinden değil!.. İbadet etmesini vacip kılan, Allah'ın dilemesidir, onun dilemesi değil!.. Bütün hayırlar, sadece Allah'ın ihsanı ve bağışıdır.

3- Ayıplarını, hatalarını ve kusurlarını, nefsine ve şeytana pay çıkan durumları gözden geçirmesidir. Amellerin her birinde az da olsa şeytanın hissesi vardır, nefsin bir payı vardır. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'e, kişinin namazda başka şeylerle ilgilenmesi sorulur. Şöyle buyurur: "O; şeytanın, kulun namazından çaldığı bir aşırmadır." Göz ucuyla ilgilenme böyle olunca, kalbinin Allah'tan başkasına yönelmesi nasıl olur?!.

4- Nefse; Allah Teâlâ'nın emrettiği, kalbin ıslahını ve ihlası, riyakarın başarıdan yoksun bırakılacağını hatırlatmaktır.

5- İçinde riyayı gizlerken; Allah Teâlâ'nın, kalbinde olanı bilip nefret etmesinden korkmaktır.

6- Görülmeyen ibadetleri çokça yapmak ve bunları gizlemektir. Gece namazı, gizlice verilen sadaka, yalnızken Allah korkusuyla ağlamak gibi...

7- Allah Teâlâ'yı hakkıyla yüceltmek... Bu da, isimleri ve yüce sıfatları ile tevhidi ve Allah'a kulluğu tam anlamıyla gerçekleştirmekle olur.

8- Ölümü ve sekeratını, kabri ve azabını, çocukları ihtiyarlatan halleriyle ahiret gününü hatırlamaktır.

9- Riyayı; riyanın girebileceği yerleri ve gizli yönlerini bilmektir. Bu şekilde ondan tamamen sakınır.

10- Riyanın dünyadaki ve ahiretteki cezasına bakmaktır.

Ve kul bilmelidir ki; Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in İbni Abbas'a vasiyetinde buyurduğu gibi; insanlar ona bir şeyle fayda vermek için toplansalar ancak Allah'ın yazdığı bir şeyle fayda verebilirler.

Bu nedenle, seleften biri şöyle der: "Riyanın yollarını bilen rahat eder. İnsanların senin yanında hayvanlar ve çocuklar gibi olmasına çalış! İbadetinde, varlıklarıyla yoklukları arasında, bilmeleri ile bilmemeleri arasında fark olmasın. Yalnız Allah'ın bilmesiyle yetin!"

Ömer'ul Faruk'tan Allah razı olsun. Şöyle der: "Nefsine karşı bile olsa niyeti hakta halis olanın kendisiyle insanlar arasında olana Allah yeter. Kendisinde olmayan ile süsleneni de Allah kötü kılar."

İbnu'l Kayyım, müminlerin emiri Ömer'in "Kendisinde olmayan ile süsleneni de Allah kötü kılar" sözü üzerine şöyle der: Kendisinde olmayan ile süslenen, ihlaslı davrananın tam tersi olunca Allah da ona amacının tam tersiyle muamele eder. Çünkü o, insanlara bir şey gösterir ve içinde onun aksini gizler. Amaçlananın tam tersiyle karşılık vermek, şer'an ve kader olarak sabittir. İhlaslı kimseye, ihlasının karşılığı olarak bu dünyada mutluluk, insanların kalbinde yereden sevgi ve saygı verildiği gibi; iki yüzlü kimseye de, Allah'ın onu insanların yanında kötü kılmasıyla cezası henüz bu dünyadayken verilir. Çünkü o; Allah katında, kalbini kirletmiştir. Bütün bunlar, Rabbinin güzel isimleri ve yüce sıfatları gereğidir.

Riyanın ahiretteki cezasına gelince o da, rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in buyurduğu gibidir: **"Kim duyurursa, Allah da onu (Kıyamet günü) duyurur. Kim gösteriş yaparsa Allah da onu (Kıyamet günü insanların önünde) teşhir eder."** [141]

Ayrıca riyakar kimse, cehennem ateşine atılacakların ilklerindendir.

11- İhlaslı olmak için Allah'tan yardım dilemek ve riyadan O'na sığınmaktır. Müslümanın çokça dua etmesi, kendisini riyadan ve riyaya yolaçan etkenlerden koruması için Allah'a yalvarması gerekir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir hadiste şöyle buyurur: **"Sizin aranızda şirk, karıncanın hareketinden daha gizlidir. Sana bir şey söyleyeyim ki onu yaptığında şirkin küçüğü ve büyüğü senden uzaklaşır: "Allah'ım! Bilerek şirk koşmaktan sana sığınırım. Bilmediğimden de bağışlanma dilerim" de!"** [142]

Riyanın çeşitleri çoktur. Riyaya karşı mücadelede ve riyanın tedavisinde Allah'tan yardım dileriz.[143]

Müslüman kardeşim!

Bu arada aklına gelebilecek fakat riyadan sayılmayan bazı durumlar da vardır. Bu durumlardan bazısı şu şekildedir:

[141] Buhari ve Müslim rivayet eder.
[142] Sahihu'l Câmiu's Sağir (3/233)
[143] Dr. Abdülaziz el-Abdüllatif'in "İhlas" isimli eserinden alınmıştır.

1-) Kul kendisi istemeden, işlediği hayırlı bir amel dolayısıyla insanların onu övmesi. Ebu Zerr radıyallahu anh'tan şu rivayet edilir. Der ki: Ey Allah'ın Rasulü! Kişinin hayırlı bir amel işlemesine ve insanların kendisine bu nedenle övgüde bulunmasına ne dersin? Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurur: **"Bu müminin ilk sevincidir."** [144] Bu şekilde, ihlaslı kimse şöhretten kaçar ve ondan hoşlanmaz. Fakat Allah onun için yeryüzünde insanlar arasında bir kabul kılar ve kul, Allah'ın ihsanıyla sevinir. Riyakar ise, insanlar arasında kabul görebilmek için zor ve zelil olan yolları seçer.

2-) Abidleri görünce, ihlas sahipleri ve salihlerle oturunca ortaya çıkan kulun hayır işleme gayreti, onun nefsinde bir istek ve arzu doğurur; azmini kuvvetlendirir.

3-) Günahların gizlenmesi... Müslümanın günahlarını gizlemesi ve ilan etmemesi gerekir. Tevbe edenin Allah tevbesini kabul eder. Günahların açıklanması ve onlardan bahsetmek, fuhşun yayılması sayılır. Allah Teâlâ'nın kurallarını küçümsemeye yolaçar.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurur: **"Yaptığını açıkça söyleyenler dışında ümmetimden herkes bağışlanır. Yaptığını açıkça söylemenin bir çeşidi de, kişinin gece bir iş yapması, sonra sabah olunca Allah onu gizlemesine rağmen "Ey Falan! Dün gece şöyle şöyle yaptım" demesidir. Rabbi, yaptığını gece gizlemiş; o ise Allah'ın gizlediğini sabahleyin açığa çıkarmıştır."** [145]

4-) Elbise, ayakkabı ve benzerinin güzel olması... Abdullah b. Mes'ud radıyallahu anh, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu rivayet eder: **"Kalbinde zerre miktarı kibir bulunan cennete giremez."** Bir adam "Kişi, elbisesinin güzel ve ayakkabısının güzel olmasını ister" der. Şöyle buyurur: **"Allah güzeldir, güzeli sever. Kibir, hakka karşı büyüklenmek ve insanları küçük görmektir."** [146]

5-) İslam'ın şiarını açıkça göstermek... İslam; hac, umre, cuma ve cemaat gibi gizlenmesi mümkün olmayan ibadetler içerir. Kul, bunları aşikar yaptığı için riyakar olmaz. Farzların haklarından biri de onları ilan etmek ve göstermektir. Çünkü onlar, İslam'ın simgeleri ve dinin şiarlarıdır. Çünkü onları terkeden kötülenmeyi ve nefreti hakeder. Dolayısıyla, açıkça yaparak ithamı ortadan kaldırmak gerekir. [147]

Müslüman kardeşim! İhlaslı davrandıktan ve riyadan sakındıktan sonra, şeytanın şaşılacak bir kapıdan tekrar gelmesine karşı dikkatli ol! O kapı, kendinle övünmen, kendini beğenmen, ibadeti gizlemeni beğenerek bununla Allah azze ve celle'ye minnet etmendir. Bilakis, sana ihlası kolaylaştırdığı için Allah'a hamdet ve O'na şükret! O'nun önünde nefsini alçalt ve ibadet için boyun eğ!

---

[144] Müslim rivayet eder.
[145] Müslim rivayet eder.
[146] Müslim rivayet eder.
[147] Er-Riyâu, Zemmuhu ve eseruhu fi'l Umme (sf. 53 ve sonrası) Özetlenerek alınmıştır.

Allah, ibadetlerimizi doğru kılsın. Sözümüzde ve davranışımızda bizlere, ihlaslı davranmayı nasip etsin ve ibadetlerimizi bereketli kılsın. Bizleri, anne-babalarımızı ve tüm müslümanları bağışlasın.

Ayrıca, Allah azze ve celle'den hepimizin mutlu yaşamasını ve tevhid üzere şehit olarak ölmesini dilerim.

Davamızın sonu, Alemlerin Rabbi Allah'a hamdetmektir. [148]

[148] Abdülmelik b. Muhammed el-Kâsım, Peygamberlerin Davetinin Anahtarı, Çeviren İsmail Yaşa.